

BREZİLYA PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	14
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	17
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	26
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	30

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Brezilya, Arjantin, Uruguay ve Paraguay ile birlikte Güney Ortak Pazarı'nın (MERCOSUR) üyeleri arasında bulunmakta olup, MERCOSUR, Brezilya'nın dış ticaret politikalarını şekillendirmede önemli rol oynamaktadır.

MERCOSUR, 1991 yılında Asuncion Antlaşması çerçevesinde kurulmuş, üyeler arasında ticaretin serbestleştirilmesine yönelik bir dizi kademeli ve otomatik tarife indirimlerini içeren bir program yürürlüğe koyulmuştur.

Mercosur'un ayrıca, Kolombiya, Mısır, İsrail, Peru, Bolivya ve Şili ile serbest ticaret anlaşması (STA) bulunmakta olup, Avrupa Birliği (AB) ile 28 Haziran 2019 tarihinde ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ile 23 Ağustos 2019 tarihinde STA imzalanmış ancak henüz yürürlüğe girmemiştir.

Öte yandan Brezilya, Dünya Ticaret Örgütü'ne (WTO) üyedir. Ayrıca DTÖ mekanizmalarını etkin ve aktif kullanan ülkelerden biridir. Gümrük tarife yapısı Armonize Sistem'dir (HS-Harmonized Commodity Coding-Description System).

İthalat Rejimi

Firmalar tarafından ithalatına izin olmayan ürünler; Brezilya'da üretilen ve yurtdışında münhasır satışa yönelik sigara ve içecekler, menşe ülkesinde pazarlanmayan markalı sigaralar, ateşli silahların sahteleri, uygun bir lisans olmadığı sürece vahşi hayvanlar, uygun lisans olmadığı sürece süs veya tarım amaçlı su hayvanları, sahte ve korsan ürünler, genetiği değiştirilmiş organizmalar içeren ürünler, pestisitler ve bileşenleri, kamu ahlak, gelenek, sağlık veya düzenine zarar verecek ürünler, narkotik maddelerdir.

İzne tabi olan ürünler; ilaçlar, kozmetik ürünler, ateşli silahlar, oyuncaklar, hayvansal ürünler, tohum ve fidanlar, tarımsal ürünlerdir.

Özel kurallara tabi ürünler ise kullanılmış ürünler ve hurda şeklinde belirlenmiştir¹.

1. Yasal Durum

İthalat ve ihracat yapmak isteyen girişimcinin ilk adımı, şirketinin doğru bir şekilde kurulduğundan, yasallaştırıldığından ve ithalat/ ihracat işlemi yapması için gerekli olan şartlara sahip olduğundan emin olmaktır. Bu nedenle, şirketin yasal bir engeli bulunmayan bir vergi

¹ http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2007-2010/2009/Decreto/D6759.htm (Seção V-A Do Regime de Tributação Unificada)
https://www.gov.br/siscomex/pt-br/arquivos-e-imagens/2020/01/Portaria-DECEX-8_1991.pdf
<https://normas.leg.br/?urn=urn:lex:br:federal:lei:2010-08-02:12305>
<https://normas.leg.br/?urn=urn:lex:br:federal:lei:2025-01-06:15088>

numarası olmalı ve ithalat ve ihracat faaliyetlerinin şirketin kuruluş amacına dahil edilmesi gerekmektedir (Örnek şirket ismi: BK Importação e Exportação Eireli).

2. SISCOMEX Sistemine Kayıt (RADAR)

Entegre Dış Ticaret Sistemi (Siscomex), Brezilya dış ticaretinin devlet kontrolünde gerçekleştirildiği bilgisayar ortamındaki kayıt sistemidir. Tek bir bilgi akışının benimsenmesini sağlayan, paralel kontrolleri ortadan kaldıran ve işlemlerde yer alan belgelerin hacmini önemli ölçüde azaltan ve işlemleri kolaylaştıran bir araçtır.

Siscomex, döviz işlemleri dahil tüm dış ticaret yönetim birimlerinin faaliyetlerinin, ihracat ve ithalat sürecinin çeşitli aşamalarının izlenmesine, yönlendirilmesine ve kontrol edilmesine olanak sağlayan entegre bir sistemdir.

Şirket kurulduktan ve yasallaştırıldıktan sonra, her bir şahıs veya tüzel kişinin, RADAR lisansı (veya şifresi) olarak da bilinen Siscomex'i kullanma iznini almak için bir Vergi İdaresi (Receita Federal) birimine başvurması gerekir.

2.1 SISCOMEX (RADAR) Kaydı Çeşitleri

Siscomex'te kayıt kurumsal ve bireysel olmak üzere ikiye ayrılır. Kurumsal versiyon ekspres, sınırlı ve sınırsız olmak üzere 3 alt segmente bölünmüştür.

2.1.1 Bireysel Radar Kaydı

Bireysel RADAR, esnaf, sanatçılar, çiftçiler ve benzerleri gibi ithalatçıların kendi tüketimleri için ve profesyonel faaliyetlerini ve kişisel koleksiyonlarını yürütmeleri için ithalat yapmalarına olanak sağlar.

2.1.2 Kurumsal Radar Kaydı

2.1.2.1 Express Radar Kaydı

Aşağıdaki sınıfa giren tüzel kişiler, Express Radar Kaydına tabi olurlar ve ithalat veya ihracat için işlem limitlerine tabi olmazlar² :

- Hisseleri borsada veya tezgah üstü piyasada işlem gören, halka açık şirket statüsünde kurulmuş tüzel kişiler ve tamamına sahip oldukları yan kuruluşları;
- Kamu sermayeli kuruluşlar veya karma sermayeli şirketler.

2.1.2.2 Sınırlı Radar Kaydı

Sınırlı RADAR modeli için uygun olan şirketler, her altı aylık dönemde 150.000 ABD dolarına kadar ithalat yapabilmektedir. Bu şirketlerin tahmini finansal kapasiteleri 50.000 ve 150.000 ABD doları arasındadır.

2.1.2.3 Sınırsız Radar Kaydı

Tahmini finansal kapasitesi her altı aylık dönemde 150.000 ABD doları sınırının üzerinde olan şirketler sınırsız radar ile ithalat yapabilmektedir³ .

² <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/assuntos/aduana-e-comercio-exterior/manuais/habilitacao/Pessoa-Juridica/Submodalidade-Expressa/modalidade-expressa-orientacoes-validas-a-partir-do-dia-01-12-2020-inicio-da-vigencia-da-in-rfb-no1984-2020> (Modalidade Expressa)

³ <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/assuntos/aduana-e-comercio-exterior/manuais/habilitacao/modalidades-de-habilitacao> (Modalidade Ilimitada)

3. İthalat Lisansı

İthalatı yapılacak ürün için İthalat Lisansı (Licenciamento de Importação) alınması gerekebilir. İthalat amaçlanan ürün için lisans gerekip gerekmediği, Siscomex sisteminden öğrenilebilmektedir.

3.1. Lisansız İthalatı Yapılan Ürünler

Eğer ithalat lisansı gerekmiyorsa, sadece ithalat beyanı yapılır (Declaração de Importação). Otomatik ve otomatik olmayan lisans kapsamında bulunmayan ürünler ile antrepo rejimi veya geçici ithalat yöntemiyle ithal edilen ürünler, fuarlara getirilen ürünler, garanti kapsamında ithal edilen ürünler, hibe edilen ürünler, numuneler, yatırım malları gibi bazı ürünler, lisansız olarak doğrudan ithalat beyannamesi ile ithalatı yapılabilen ürün gruplarıdır.

3.2. İthalatı Lisansa Tabi Ürünler

İthalat lisansı gerekiyorsa, ithal edilecek ürünün türüne göre ilgili Brezilya kurumu tarafından analiz gerçekleştirilir ve ithalat lisansı verilir. İthalat lisansı, otomatik ve otomatik olmayan şeklinde iki alt gruba ayrılmaktadır.

3.2.1. Otomatik Lisansa Tabi Ürünler

Otomatik lisans için SISCOMEX sistemine başvurulmakta ve Dış Ticaret Operasyon Bölümü (DECEX) tarafından yapılan değerlendirmenin ardından lisans verilmektedir.

3.2.2. Otomatik Olmayan Lisansa Tabi Ürünler

Otomatik olmayan lisans için SISCOMEX'e başvurulmakta ve DECEX veya yetkilendirdiği kurum tarafından yapılan değerlendirme sonucunda lisans verilmektedir. Ürün listesi zaman içerisinde revize edildiğinden, ithalatçıların SISCOMEX'ten ürün listelerini kontrol etmesi gerekmektedir.

Her iki lisans uygulamasında da malların menşe ülkesinden transfer edilmesinden önce lisansın alınması gerekmektedir. Bazı özel durumlarda sevkiyat sonrası da başvurulabilmektedir. SISCOMEX tarafından verilen başvuru numarası ile süreç takip edilebilmektedir.

Otomatik lisans başvurudan sonra 10 iş günü içerisinde verilmektedir.

Otomatik olmayan lisans başvurudan sonra 60 gün içerisinde verilmektedir. İthalat lisansı düzenlendiği tarihten itibaren 180 gün geçerlidir.⁴

Lisans alındıktan sonraki 90 gün içerisinde sevkiyat işleminin başlatılması gerekmektedir. Sevkiyat için geç kalınmış ise ilk 90 gün bitmeden önce süre uzatımı talep edilebilmektedir⁵. Aksi halde lisans geçersiz hale gelmektedir. Takip eden 90 gün içerisinde eşyanın gümrüklemesinin yapılması gerekmektedir.

⁴ <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/assuntos/aduana-e-comercio-exterior/manuais/despacho-de-importacao/topicos-1/procedimentos-preliminares/licenciamento-da-importacao/validade-da-li>

⁵ <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/assuntos/aduana-e-comercio-exterior/manuais/despacho-de-importacao/topicos-1/procedimentos-preliminares/licenciamento-da-importacao/deferimento>
<https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/assuntos/aduana-e-comercio-exterior/manuais/despacho-de-importacao/sistemas/siscomex-importacao-web/licenciamento-de-importacao/visao-geral-do-modulo-siscomex-licenciamento-de-importacao-web-1>
https://www.gov.br/siscomex/pt-br/arquivos-e-imagens/2021/09/2021.09_InformacoesGerais.pdf

4. İthalatın Serbest Bırakılmasına İzin Veren Belgeler

İhracattan sonra, ihracatçı kararlaştırılan ödeme yöntemine göre, ithalatçının malları Brezilya gümrüğü yoluyla serbest bırakılmasına izin veren belgeleri sunar. Söz konusu belgeler aşağıda sunulmaktadır:

- Konşimento
- Ticari Fatura
- Menşe Belgesi (Ürün uluslararası anlaşmalara tabi olduğunda)
- Bitki Sağlığı Sertifikası (Brezilya kanunlarına göre gerektiğinde)

İhracat Rejimi

Brezilya'da ihracatı teşvik politikaları özellikle 1970'li yıllarda etkinlik kazanmaya başlamıştır. Devlet, ihraç ürünleri listesini çeşitlendirmek amacıyla vergi ve kredi avantajları sağlayarak sanayi ürünleri ile katma değeri yüksek malların ihracatını teşvik etmeye çalışmış, ancak 1980'li yıllarda yaşanan ekonomik kriz ve bunun sonucu kaynaklardaki azalmayla beraber, bu uygulamalardan vazgeçilmiştir.

Bununla beraber, Brezilya hükümeti ihracata yönelik üretimi teşvik etmek amacıyla çeşitli vergi ve tarife teşvikleri sunmaktadır. İhracata yönelik mal üretiminde kullanılacak ekipman ve malzemenin ithalatında vergi muafiyetleri söz konusudur. Ayrıca, mamul madde ihracatı ile ilgili mal ve hizmetlere ve sanayi mallarına katma değer vergisi muafiyeti sağlanmakta, ihracat için yapılan işlemlerde vergi muafiyeti uygulanmaktadır.

Bunun yanı sıra, ihraç mallarının üretimi için Brezilya'ya yeni yatırım, teknolojik yenilik ve istihdam sağlayacak firmaları hedefleyen İhracat İşleme Bölgeleri (EPZ) bulunmaktadır. Endüstriyel serbest ticaret bölgeleri olan bu bölgelerdeki şirketlere birtakım vergi muafiyetleri sağlanmaktadır (Örneğin, üretimde kullanılan mal ve hizmetlerin satın alınmasında sosyal entegrasyon programı fonu (PIS), sosyal güvenlik finansmanına katkı fonu (COFINS), sanayileşmiş ürün vergisi (IPI) alınmamaktadır.) Söz konusu firmalardan ise üretimlerinin en az %80'ini ihraç etmeleri beklenmektedir. Bahse konu EPZ'ler 14 eyalette yer almaktadır.

Öte yandan, dış ticaretin canlandırılması için 1991'de ihracatın finansmanının sağlanmasına yönelik PROEX adlı bir program uygulanmaya başlanmıştır. Bu program dahilinde getirilen uygulamalarla, mamul ve hammadde ihracatı vergiden muaf tutulmuş, ihracatın finansmanı için kullanılan hükümet fonları piyasa oranlarından değil, daha düşük oranlarla faizlendirilmiştir. Ayrıca, Merkez Bankası ile ilgili işlemler basitleştirilerek, ihracatçıların eğitimi ve desteklenmesine yönelik bir program uygulamaya konulmuştur.

Ekim 2007 tarihinde, 11529 sayılı kanunla, ihracatçılara vergi kolaylıkları sağlayan çeşitli önlemler, düzenlemeler yapılmıştır. Tekstil, mobilya, yarı değerli taşlar, ağaç işleme, deri işleme ve deri konfeksiyon, ayakkabı, ağır sanayi makineleri ve tarım makineleri, otomotiv, oto yedek parçaları sektörlerine yeni destekler sağlanmıştır.

Ticaret ve Yatırım Geliştirme Ajansı APEX, 2003 yılında dönüşüm geçirerek, bağımsız bir kurum haline gelmiş ve tanıtım konusunda çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Alım heyetleri, fuarlar, kümelenme (cluster) projeleri gibi faaliyetler ile küçük ve orta ölçekli firmaları

desteklemektedir. APEX'in ihracatçıları desteklediği temel ihraç ürünleri ve sektörler; moda, tekstil, ayakkabı, kozmetik, pirlanta, gıda ve içecek, tarımsal sanayi, makine, inşaat, tıp ve dişçilik ekipmanları ve eğlence sektörüdür.

2015-2018 yılları arasında Brezilya Dış Ticaret Bakanlığı'nca İhracat Ulusal Planı (PNE) geliştirilmiş, bu çerçevede ekonomik büyümenin yeniden başlatılması, ihracatın çeşitlendirilmesi ve ihracatta teknolojik yoğunluğun ve katma değerin artırılması hedeflenmiştir. 2019 yılında söz konusu program İhracatçı Kültürü Ulusal Programı'na (PNCE) evrilmiş, bu politika ile kamunun yanı sıra çeşitli özel kuruluşların da yer aldığı bir destek ağı kurulmuş, ülkede ihracat kültürünün yaygınlaştırılması ve Brezilyalı ihracatçıların güçlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ülkede ayrıca, orta ve küçük ölçekli işletmeleri desteklemek için hem federal hem eyalet düzeyinde çeşitli projeler bulunmaktadır. Ocak 2020 tarihinde São Paulo Ticaret Odası ve São Paulo Yatırım Ajansı ortaklığında, São Paulo Eyaleti'ndeki küçük ve orta ölçekli firmaların rekabetçiliğinin artırılması ve ihracat yapmalarının kolaylaştırılması için Exporta SP isimli yeni bir proje başlatmıştır.

Yabancı pazarlara girişte ayrıca, Brezilya'da ihracat ve ithalatın finansmanını sağlayan Brezilya Ekonomik Kalkınma Bankası (BNDES) tarafından yenilikçi firmalara kısa, uzun, orta vadeli krediler şeklinde ihracat teşvik kredileri verilmektedir. BNDES, temel olarak Brezilya'nın sosyo-ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak için finansman sağlanması amacıyla kurulmuştur. Bankanın görevleri genel olarak, özel sektörün teşvik edilmesini amaçlayan faaliyetlerde bulunmak, ulusal çıkarlar için önemli olarak nitelendirilebilecek olan teşebbüslere ilişkin mali projeleri, programları ve faaliyetleri desteklemek, ihracatın finansmanı, teknolojik yenilik, sürdürülebilir sosyo-çevresel gelişme ve kamu yönetiminin modernizasyonu için destek sağlamak olarak sayılabilir. Banka, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden, uluslararası şirketlere kadar kamu ya da özel her büyüklükteki şirkete, bütün sektörlerde çeşitli finansman hizmetleri vermektedir.

Gümrük Vergileri

Brezilya, 1991 yılında kurulan Güney Amerika Ortak Pazarı (Mercosur) çerçevesinde üçüncü ülkelere karşı Mercosur ile ortak gümrük tarifesi uygulamaktadır. Mercosur Ortak Nomenklatürü, temelde Harmonize Sisteme (HS) dayanmakta olup 8 haneli kod sisteminin 6 hanesi HS kod sistemi ile aynıdır.

Mercosur kapsamında üye ülkeler arasında tarife ve tarife dışı önlemler ile eş etkili önlemler bertaraf edilerek malların, hizmetlerin ve üretim faktörlerinin serbest dolaşımı sağlanmış olup, bu nedenle söz konusu ülkelere yapılan ithalat, Türkiye'den yapılacak ithalata göre daha avantajlı olmaktadır.

Tarifelerin yanı sıra Mercosur çerçevesinde üyeler arasında avantajlı rekabet koşullarının oluşturulması ve desteklenmesine yönelik dış ticaret, tarım, sanayi, mali, para, kur, sermaye, gümrük, ulaştırma ve haberleşme gibi sektörel ve makroekonomik politikalara yönelik

koordinasyonun kurulması sağlanmış; entegrasyonun hızlanmasına yönelik ilgili alanlarda taraf ülke mevzuatları uyumlaştırılmıştır.

Hali hazırda yürürlükte olan Mercosur ortak gümrük tarifelerine (TEC) aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

[\(https://www.mercosur.int/pt-br/politica-comercial/ncm/\)](https://www.mercosur.int/pt-br/politica-comercial/ncm/)

Ayrıca Brezilya GV oranları, 8 haneli NCM no girerek aşağıdaki linkte hesaplanabilmektedir:

[\(http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador/\)](http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador/)

Brezilya tarafından uygulanan ortak gümrük tarifeleri ürünler itibarıyla aşağıda sunulmaktadır:

- Bitkisel ve hayvansal ürünler, gıda sanayi (Fasıl 01-24): GV ortalama %10 → Toplam %50
- Kimya ve kozmetik sanayi (Fasıl 28-38): GV ortalama %9 → Toplam %47
- Plastikler ve mamulleri, kauçuk ve mamulleri (Fasıl 39-40): GV ortalama %9 → Toplam %53
- Ağaç ve ahşap eşya (Fasıl 44-46): GV ortalama %6 → Toplam %50
- Selüloz ve kağıt (Fasıl 47-49): GV ortalama %8 → Toplam %52
- Tekstil, konfeksiyon (Fasıl 50-63): GV ortalama %18 → Toplam %60
- Taş ve alçıdan eşya, seramik, cam ve cam eşya (Fasıl 68-70): GV ortalama %10 → Toplam %48
- Kıymetli taşlar, adi metaller ve adi metallerden eşya (Fasıl 71-83): GV ortalama %9 → Toplam %57
- Makineler, mekanik cihazlar (Fasıl 84-85): GV ortalama %10 → Toplam %50
- Nakil vasıtaları (Fasıl 86-89): GV ortalama %10 → Toplam %57
- Optik alet ve cihazlar (Fasıl 90-92): GV ortalama %15 → Toplam %60
- Silahlar ve mühimmat (Fasıl 93): GV ortalama %9 → Toplam %48
- Muhtelif mamul eşya (Fasıl 94-97): GV ortalama %12 → Toplam %75

Öte yandan Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı tarafından, ülkede yerel üretimi olmayan sermaye malları ile bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektörleri ürünlerinde, yerel sektörden gelen talepler çerçevesinde normalde %14 ila %16 arasında uygulanmakta olan gümrük vergileri geçici olarak sıfırlanmaktadır. "Ex-tarifário" denilen bu uygulama kapsamındaki imtiyazlar belirli aralıklarla güncellenmektedir.

Böylece özellikle inşaat malzemeleri, makineler, elektrikli makine ve cihazlar gibi Brezilya'ya ihracat potansiyelimiz bulunan ürünlerde Brezilya'ya sıfır gümrük vergisi ile ihracat mümkün olmaktadır. Söz konusu ürün listesi talepler doğrultusunda belirli aralıklarla güncellemekte olup listeye aşağıdaki linkten ulaşılabilir:

<https://www.gov.br/mdic/pt-br/assuntos/competitividade-industrial/ex-tarifario/estatisticas/ex-tarifarios-vigentes>

İç Vergiler ve Oranları

İthalatta gümrük vergisine ilave olarak alınan vergiler aşağıda yer almaktadır.

- Sanayi Ürünleri Vergisi (IPI)
- Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi (ICMS)
- Sosyal Entegrasyon Vergisi (PIS)

- Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisi (COFINS)

Söz konusu vergiler, yerli firmalara da uygulanan, haksız rekabetin önlenmesi amacıyla ithalattan da alınan vergilerdir.

Anılan vergilere ticari limanların yenilenmesi amacıyla navlun masrafları üzerinden % 8 oranında alınan Liman Vergisi (AFRMM) de eklenmektedir⁶.

Mal ve Hizmet Dağıtım Vergisi (ICMC) hesaplanırken Brezilya Hükümeti tarafından aşağıdaki formül kullanılmaktadır:

Ödenecek ICMS = (Vergiye Esas Tutar + Gümrük Vergisi + IPI + PIS + COFINS) / (1-ICMS Oranı) * ICMS Oranı

ICMS oranı ise eyaletler bazında değişmekte olup %17-22 arasında alınmaktadır. São Paulo’da %18 olan ICMS oranının en yüksek olduğu eyalet ise %22 ile Rio de Janeiro’dur⁷.

İthalat vergi oranlarına, Brezilya Gelir İdaresi’nin aşağıdaki web sitesinden ulaşılabilir. [\(http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador/\)](http://www4.receita.fazenda.gov.br/simulador/)

Kullanılışı:

- “Código NCM” bölümüne 8 haneli HS kodu girilir,
- “Valor Aduaneiro” bölümüne gümrük değeri yazılır,
- “Moeda” bölümünde ilgili para birimi seçilir,
- “Código de Verificação” bölümüne üstte görülen karakterler girilir,
- “Consultar” seçeneğine tıklanır.

Araştırma sonucunda çıkan:

- II: Gümrük Vergisini,
- IPI: Sanayi Ürünleri Vergisini,
- PIS: Sosyal Entegrasyon Vergisini
- COFINS: Sosyal Güvenlik Finansmanına Katkı Vergisini gösterir.

ICMS vergisi yukarıda belirtilen formül ile hesaplamaya dahil edilir. Söz konusu vergilerin toplamı, toplam ithalat vergisini verir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Brezilya’ya ihraç edilecek ürün çeşidine göre aşağıdaki hükümet organları tarafından talep edilen teknik standartlar bulunmaktadır:

- Ulusal Elektrik Enerjisi Ajansı - ANEEL
- Ulusal Sağlık Gözetim Ajansı - ANVISA
- Ulusal Sinema Ajansı - ANCINE
- Ordu Komutanlığı - COMEXE
- Dış Ticaret İşlemleri Dairesi Başkanlığı - DECEX

⁶ https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2019-2022/2022/Lei/L14301.htm#promulgacao (Art. 6º)

⁷ <https://simtax.com.br/tabela-icms-2025-aliquotas-de-todos-estados-atualizada/>

- Federal Polis Departmanı - DPF
- Ulusal Maden Üretimi Bölümü - DNPM
- Brezilya Çevre ve Yenilenebilir Doğal Kaynaklar Enstitüsü - IBAMA
- Petrol, Doğal Gaz ve Biyoyakıt Ulusal Ajansı - ANP
- Ulusal Bilimsel ve Teknolojik Kalkınma Konseyi - CNPq
- Brezilya Posta ve Telgraf Şirketi - EBC
- Ulusal Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Enstitüsü - INMETRO
- Tarım, Hayvancılık ve Tedarik Bakanlığı - MAPA
- Bilim ve Teknoloji Bakanlığı - MCT
- Manaus Serbest Ticaret Bölgesi Yönetimi – SUFRAMA

Söz konusu kurumların her birinin kendi mevzuatı bulunup, ithalat için gerekli kuralları içeren tüm ülke mevzuatı Dış Ticaret Sekreterliği'nin (SECEX) 23 Sayılı ve 14 Temmuz 2011 tarihli Yönetmeliği ile konsolide edilmiştir⁸.

Diğer taraftan, Brezilya'nın ana akreditasyon kuruluşu Ulusal Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Enstitüsü'dür (INMETRO). INMETRO, Metroloji, Standardizasyon ve Endüstriyel Kalite Ulusal Konseyi (CONMETRO) tarafından oluşturulan kalite ve metroloji ile ilgili ulusal politikaları uygulamaktan sorumludur. Diğer görevlerin yanı sıra ürünlerin, hizmetlerin, lisansların ve test laboratuvarlarının belgelendirilmesinden sorumludur.

1940 yılında kurulan Brezilya Teknik Standartlar Birliği (ABNT) ise, ihtiyari veya zorunlu ürün belgelendirme programlarında uygulanan standartlara uygunluk işaretleri oluşturan ve yöneten tanınmış standartlar kuruluşudur. ABNT, kalite sistemlerini, çevre yönetim sistemlerini ve çeşitli ürünleri onaylayan akredite bir kayıt kuruluşudur.

Belirli bir konunun standartlaştırılması ihtiyacı ortaya çıktığında ABNT, konuyu, çeşitli sektörler tarafından ele alınmak üzere sorumlu Teknik Komite'ye yönlendirir. Standartla ilişkin taslak oluşturulmasını müteakip, ulusal danışmaya sunulur. Bu süreçte, ilgili paydaşları ve sektörleri temsil eden bir Çalışma Komitesi tarafından hazırlanan Taslak Standart, kamuoyuna açıklanmaktadır. Bu süre zarfında, ilgilenen taraflar, metnin sunulduğu şekilde onaylanması, önerilerle onaylanması veya onaylamamasına ilişkin teknik itirazları ve gerekçeleri ile Çalışma Komitesi'ne tavsiyelerde bulunabilir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

INMETRO

Brezilya'da uygunluk değerlendirme sistemi ISO yönergelerini izler. Uygunluk değerlendirmesi, test ve kalibrasyon laboratuvarlarını, ürün belgelendirme kuruluşlarını, akreditasyon kuruluşlarını, denetim ve doğrulama birimlerini, kalite sistemi kayıt kuruluşlarını ve diğerlerini içerir.

Uygunluk değerlendirmesi ihtiyari veya zorunlu olabilmektedir. Sertifika zorunluluğu olan elektrikli ve medikal ürünler, oyuncaklar, otomotiv yedek parçaları, lastikler, mobilyalar gibi

⁸ https://www.gov.br/siscomex/pt-br/arquivos-e-imagens/2022/02/Portaria-SECEX-n-23-de-14-07-2011-Alterada-pela-159_160_161-de-2021-e-163-de-2022.pdf (Portaria SECEX n° 23, de 14 de julho de 2011)

ürünlerde ürün testi ve sertifikalandırmasının INMETRO tarafından akredite edilmiş firmalar tarafından yapılması gerekmektedir. Brezilya’da gerekli kapasitenin mevcut olmadığı durumlar hariç, testlerin ülke içerisinde yapılması gerekmektedir⁹.

Brezilya, INMETRO, Uluslararası Laboratuvar Akreditasyonu Birliği’nin (ILAC) üyesi olup, INMETRO, ILAC Karşılıklı Tanıma Anlaşması’nı (MRA) imzalamıştır.

Menşei ülkelerinde onaylanmış, zorunlu sertifikasyona tabi olmayan ürünleri tekrar test etmek için yasal bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Teknik düzenlemeler INMETRO’nun internet sayfasında duyurulmaktadır:

<https://www.gov.br/inmetro/pt-br/assuntos/regulamentacao>

ANVISA

Ticari, sınai veya doğrudan tüketim amaçlı hijyen gözetimine tabi ürünlerin ithalatı (ilaç ve medikal ürünler dahil olmak üzere), Brezilya Sağlık Düzenleme Kurumu’nun (Anvisa) onayına tabidir. Bunun için söz konusu ürünlerin, tescil, bildirim, kayıt, izin, tescilden muafiyet veya Anvisa tarafından düzenlenen diğer kontrol şekilleri, ilgili sağlık makamı tarafından düzenlenmektedir.

Bu çerçevede, Brezilya pazarına girmeden önce firmaların, Brezilya’daki düzenleyici kurumlar tarafından verilen belirli yetkileri alması gerekmektedir. Ayrıca, bazı ürün sınıfları için üreticilerin Anvisa tarafından sertifikalandırılması gerekebilmekte ve bu işlem için menşe ülkede Anvisa tarafından denetim gerçekleştirilmesi gerekebilmektedir. Gereksinimler, ürüne bağlı olarak değişiklik göstermektedir.

Anvisa tarafından düzenlenen ürünler Brezilya’ya girerken sınırlarda onaya ve fiziki teftişe tabi olabilmekle birlikte, bazı ürün sınıflarının ihracatçı ülkeye girmeden önce izin alması gerekebilmektedir.

Anvisa tarafından düzenlenen ürünlerin sınır kontrolüne ilişkin ana düzenleme, RDC 81/2008 (https://bvsms.saude.gov.br/bvs/saudelegis/anvisa/2008/res0081_05_11_2008_rep.html) sayılı Karara (sadece Portekizce olarak sunulmaktadır) tabidir¹⁰. Brezilya’ya ihracat yapmak isteyen şirketler tarafından gözetilmesi gereken ürüne özgü başka normlar da mevcuttur.

Belirli durumlar için geçerli başka ithalat yönetmelikleri vardır (sadece Portekizce olarak sunulmaktadır), örneğin:

- Etkinlikler ve fuarlar için Brezilya’ya giren ürünler: Resolution RDC 13/2004 (https://bvsms.saude.gov.br/bvs/saudelegis/anvisa/2004/rdc0013_27_01_2004.html)
- Toplu Etkinlikler sırasında Brezilya’ya giren ürünler: Resolution RDC 41/2015 (<https://www.legisweb.com.br/legislacao/?id=302886>)

⁹ <https://www.gov.br/inmetro/pt-br/assuntos/regulamentacao/avaliacao-da-conformidade/registro-de-produtos-e-servicos>

¹⁰ <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/english/exporting-to-brazil>

- Brezilya'ya klinik denemelerde kullanılmak üzere giren ilaçlar: Resolution RDC 09/2015 (https://anvisalegis.datalegis.net/action/ActionDatalegis.php?acao=abrirTextoAto&tipo=RDC&numeroAto=00000009&seqAto=000&valorAno=2015&orgao=RDC/DC/ANVISA/MS&codTipo=&desItem=&desItemFim=&cod_menu=1696&cod_modulo=134&pesquisa=true)

Yabancı firmaların, pazar öncesi yetki ve sertifikalar için doğrudan Anvisa ile iletişime geçip idari düzenlemeler yapması mümkün değildir. Yabancı şirketler, Brezilya topraklarında ithal edilen ve dağıtılan ürünlerden yasal olarak sorumlu olacak Brezilya'da yasal olarak kurulmuş ithalatçı şirketler ile işbirliği yapmalıdır.

ANVISA sertifikası talep edilen ürünler ve bu ürünler için ANVISA sertifikası alımında takip edilmesi gereken prosedür aşağıda sıralanmaktadır:

- Böcek İlaçları: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/agrotoxicos>
- Gıda: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/alimentos>
- Kozmetik: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/cosmeticos>
- Eczacılık Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/farmacopeia>
- İlaçlar: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/medicamentos>
- Sağlık Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/produtosparasaude>
- Sterilizasyon Ürünleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/saneantes>
- Kan, Doku, Hücre ve Organlar: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/sangue>
- Tütün: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/tabaco>
- Sağlık Hizmetleri: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/servicosdesaude>
- Limanlar, Havaalanları ve Sınırlara İlişkin Düzenlemeler: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/assuntos/paf>

ANVISA prosedürlerine ve izin adımlarına ilişkin aşağıdaki İngilizce notlardan yararlanılabilir: <https://www.gov.br/anvisa/pt-br/english>

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Brezilya Tüketici Koruma Kanunu, ürün etiketlerinin tüketiciye ürünün kalitesi, miktarı, bileşimi, fiyatı, garantisi, raf ömrü, menşei ve tüketicinin sağlığı ve güvenliği açısından riskleri hakkında kesin ve kolayca okunabilir bilgi vermesini gerektirmektedir. Bu bilgilerin Portekizce çevirisinin, tüm ithal ürünlerde yer alması gerekmektedir. Etiketler ayrıca metrik birimleri veya bir metrik birimin eşdeğerini içermelidir.

Teknik Engeller

Brezilya, 190 ülke arasında iş yapma kolaylığı açısından 124. sırada bulunmakta olup, 2020 yılında, önceki yıl sıralaması olan 109'un 15 sıra altında kalmıştır¹¹. İş yapma kolaylığı puanı ise 2020 yılında 59,1'dir. Öte yandan, bölge ülkelerinden Meksika'nın iş yapma kolaylığı sıralaması 60, Şili'nin ise 59'dur. Brezilya'da yıllarca ihracatı artırıp, ithalatı azaltmaya dayanan bir dış ticaret politikasının izlenmesi bazı ithal mallara yüksek vergiler ve kotalar uygulanması sonucunu doğurmuştur.

¹¹ <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings>

Yabancı şirketler yüksek tarifeler, gümrük sistemindeki belirsizlikler, yüksek ve öngörülemeyen vergi yükleri ve aşırı bürokrasiyi, Brezilya’da iş yapmanın önündeki en büyük engeller olarak saymaktadır. Özellikle tıbbi cihazlar, sağlık ve güvenlik ürünleri gibi yüksek derecede düzenlemeye tabi tutulan ürünlerde ihracat süreçleri uzamaktadır. Bu çerçevede ihracatçıların ve yatırımcıların Brezilyalı ortaklarla birlikte çalışmaları pazarda başarı şanslarını artırmaktadır.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Brezilya'da fikri ve sınai mülkiyet hakları, Şubat 1998 tarih ve 9.610 sayılı kanunla düzenlenmekte olup, korunmasından sorumlu yetkili organ, Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Ulusal Sınai Mülkiyet Enstitüsü'dür (Instituto Nacional da Propriedade Industrial - INPI).

Brezilya ayrıca Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü (WIPO) üyesi olup Fikri Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'ni de imzalamıştır.

Brezilya'da fikri ve sınai mülkiyet hakları, Şubat 1998 tarih ve 9.610 sayılı kanunla düzenlenmekte olup, korunmasından sorumlu yetkili organ, Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na bağlı Ulusal Sınai Mülkiyet Enstitüsü'dür (Instituto Nacional da Propriedade Industrial - INPI).

Brezilya ayrıca Dünya Fikri Mülkiyet Hakları Örgütü (WIPO) üyesi olup Fikri Mülkiyet Haklarının Korunmasına İlişkin Paris Sözleşmesi'ni de imzalamıştır.

Dağıtım Kanalları

Doğrudan dağıtım en çok tercih edilen dağıtım kanalıdır. Brezilya Doğrudan Satış Şirketleri Derneği (ABEVD) verilerine göre, 2024 yılında ürün ve hizmetlerin doğrudan satış yöntemiyle satışından 50 milyar BRL (9,3 milyar ABD doları) ciro elde edilmiştir. Dünya Doğrudan Satış Dernekleri Federasyonu (WFDSA) verilerine göre ise Brezilya, 2023'de dünya çapında doğrudan dağıtımda dünya çapında 7. sırada yer almıştır. Doğrudan satış kategorisinde %42,7 ile kozmetik ve kişisel bakım ürünleri ilk sırada yer almaktadır. En çok ürün satışının yapıldığı dağıtım kanalları ise %79,9 ile whatsapp, %71,3 ile sosyal medya ve %46,4 ile şahsen yapılan satışlardır. Doğrudan dağıtımın ardından en çok tercih edilen dağıtım kanalları arasında perakende ve toptancılık gelmektedir¹².

Tüketici Tercihleri

Özellikle koronavirüs pandemisi sırasında güçlü ilerleme kaydeden online satışlar, Brezilyalı tüketiciler arasında giderek daha fazla yaygınlaşmaktadır. Brezilya E-Ticaret Birliği (ABCOMM)'nin 2024 yılı verilerine göre, Brezilya'da online tüketim yapan 91,3 milyon tüketici kaydedilmiştir. 2024 yılında, ülkedeki e-ticaret hacmi, 2023'ün aynı dönemine göre %10 artış göstererek 204,3 milyar Brezilya reali (yaklaşık 38 milyar ABD doları) olmuştur.

Brezilyalı tüketiciler, bilgisayar yerine akıllı telefonlardan alışveriş yapmayı tercih etmektedirler. Yapılan araştırmalar, Brezilyalı tüketicinin hem fiziksel mağazada hem de online

¹² <https://www.abevd.org.br/dados-e-informacoes/>

ortamda kişiye özel, hızlı ve tutarlı bir hizmet tercih ettiğini göstermektedir. Tüketimde etkili diğer bir faktör ise Brezilyalı tüketicilerin kendilerini özel hissetmeyi sevmesi; hediyeler, indirimler ve ücretsiz numuneler gibi avantajlar beklemesidir. Koronavirüs pandemisi döneminde tüketicilere sunulan ve tüketici davranışlarında en fazla etkili olduğu belirlenen avantajlar, promosyonlar, indirim kuponları, ücretsiz kargo ve hediyeler olmuştur. Brezilyalı tüketiciler tarafından 2024 yılında satın alınan ürünler arasında ev aletleri (%19,65), telefon (%13,1), ev ve dekorasyon (%11,7), bilişim (% 11,2) ve moda ve aksesuar (%10,4) ürünleri yer almaktadır¹³.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Ipsos Enstitüsü ile ortaklaşa Rio de Janeiro Eyaleti Ticaret Federasyonu tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ürün ve hizmetin fiyatı, Brezilyalıların %82,2'si için satın alma kararında en önemli unsurdur.

Aynı anket tarafından, kalitenin Brezilyalı tüketicilerin %77,1'inin satın alma kararını etkilediği belirtilmektedir. Bunların dışında satın alma kararını etkileyen diğer önemli bir faktör ise satış öncesi ve sonrası hizmet ile teknik destektir. Verilen hizmette doğru ve net bir dille, hızlı bir şekilde ve proaktif olarak müşterilerle iletişim kurmak önemli yer tutmaktadır. E-posta, SMS veya sosyal ağlar aracılığıyla müşterilere hizmet/ ürün, teslimat süreleri, satın alma süreci ile ilgili bilgi vermek ve geri bildirimlerini almak tavsiye edilmektedir.

Kamu İhaleleri

1 Ocak 2023 tarihinde göreve başlayan Lula hükümetinin "İlk 100 gün Öncelikli Eylemler Planı" çerçevesinde, Brezilya Ulaştırma Bakanlığı, yol ağını iyileştirme ve temel demiryolu projelerini takip etme önerisiyle yönetime başlamıştır. Bu çerçevede, ülke genelinde askıya alınan, 4 bin adedinden fazlası yalnızca eğitim alanında olmak üzere 14 bin adet altyapı projesinin yeniden başlatılmasına karar verilmiştir¹⁴.

Karayolu ve demiryolu sektörlerinin çalışmalarını yeniden başlatmak ve yoğunlaştırmak, otoyollarını yağmur mevsimi için hazırlamak, tarımsal mahsul akışını sağlamak ve ciddi kaza sayısını azaltmak için Brezilya Ulaştırma Bakanlığı yalnızca 2023 yılında altyapı alanında, 27 Federasyon Birimi'ne 23 milyar Brezilya realinden fazla (yaklaşık 4,6 milyar ABD doları) yatırım yapacağını açıklamıştır¹⁵.

Brezilya Hükümeti tarafından açılan tüm ihaleler, (<https://www.gov.br/compras/pt-br/>) internet sitesinde duyurulmaktadır.

¹³ <https://edrone.me/pt/blog/dados-ecommerce-brasil/> ; <https://dados.abcomm.org/>

¹⁴ <https://www.gov.br/planalto/pt-br/acompanhe-o-planalto/noticias/2023/04/em-100-dias-250-realizacoes-que-ja-mudaram-os-rumos-do-brasil>

¹⁵ <https://www.gov.br/planalto/pt-br/acompanhe-o-planalto/noticias/2023/04/em-100-dias-250-realizacoes-que-ja-mudaram-os-rumos-do-brasil>

Diğer taraftan, Şubat 2020 tarihinde Brezilya Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı tarafından çıkarılan bir kararla, yabancı firmaların Brezilya'daki ihalelere katılmak için Brezilyalı temsilcilerinin olması şartı kaldırılmıştır. Söz konusu kararın, açılacak ihalelerin %99'unda uygulanacağı ifade edilmiş, ayrıca yabancı firmalarla yerel firmalar arasında ayırım yapılmayacağını da altı çizilmiştir¹⁶.

Diğer taraftan, Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2021 yılı sonunda "10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2031" ilan edilmiştir.

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı 2031 kapsamında 2031 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 3,25 trilyon Brezilya reali (625 milyar ABD doları) yatırım yapılması beklenmektedir. Toplam yatırımların %77,4'ünün petrol ve gaz sektöründe olacağı açıklanmıştır. Söz konusu yatırımlar ile ayrıca elektrik enerjisi üretimi ve iletiminin %19,6 oranında, biyoyakıt arzının ise %3 oranında artırılması hedeflenmektedir.

Söz konusu 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Büyüme Planı ve 2031 yılına kadar enerji alanında açılması planlanan ihalelere ilişkin ayrıntılı bilgiye (<http://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>) adresinden ulaşılabilir.

Brezilya'daki ihaleler ile projeler hakkında (<https://www.gov.br/compras/pt-br/>) adresinden ayrıntılı bilgi elde edilebilmektedir.

¹⁶ [https://agenciabrasil.ebc.com.br/economia/noticia/2020-10/empresas-estrangeiras-podem-participar-das-licitacoes-no-comprasnet#:~:text=Dessa%20forma%2C%20os%20fornecedores%20estrangeiros,Processamento%20de%20Dados%20\(Serpro\)](https://agenciabrasil.ebc.com.br/economia/noticia/2020-10/empresas-estrangeiras-podem-participar-das-licitacoes-no-comprasnet#:~:text=Dessa%20forma%2C%20os%20fornecedores%20estrangeiros,Processamento%20de%20Dados%20(Serpro))

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Brezilya GSYİH'sine katkıda bulunan ana sektörler 2024 yılında %59,8 ile hizmet sektörü, %21,4 ile sanayi sektörü ve %5,6 ile tarım ve hayvancılık sektörüdür. Bir önceki yıla göre Hizmet sektörü %3,7; sanayi sektörü %3,3 büyümüş; tarım ve hayvancılık sektörü ise %3,2 oranında küçülmüştür¹⁷. São Paulo, Rio de Janeiro ve Minas Gerais (tüm Güneydoğu bölgesi) ülkenin GSYİH'sine en çok katkıda bulunan şehirler olup, GSYİH'den aldıkları pay yaklaşık %53,3 oranındadır¹⁸.

Tarım ve Hayvancılık

Tarım ve hayvancılık sektörünün GSYİH'sı, 2023 yılına kıyasla 2024 yılında %3,2 oranında küçülmüştür. Sektörün küçülmesine olumsuz hava koşulları neden olmuştur. Özellikle, toplam tarımsal GSYİH'nin yaklaşık %35'ini oluşturan mısır ve soya fasulyesi üretiminde görülen azalışlar sektörün küçülmesinde önem teşkil etmiştir. 2024 yılında tarım ve hayvancılık sektörünün GSYİH'sı 655,3 milyar Brezilya reali (yaklaşık 131,1 milyar ABD doları) olarak kaydedilmiş ve toplam GSYİH'sindeki payı %5,6 olmuştur.

Ulusal Tedarik Şirketi (Conab) raporuna göre, 2023/24 hasadında toplam tahıl üretimi; 2022/23 hasadına kıyasla %7,2 oranında azalarak 297,7 milyon ton seviyesine gerilemiştir. En çok etkilenen ürün ise mısır hasadı olmuştur. Bu ürünün ekili alanı 2024 yılında 2023 yılına göre %5,5 azalırken, verimliliği %7,2 oranında düşüş kaydetmiştir. Mısır üretimi ise anılan dönemde %12,3 oranında azalmıştır. Soya fasulyesi ekili alanında %3,9 oranında artış, verimliliğinde ise %8,8 oranında azalış görülmüş; toplam yağlı tohum üretiminde %5,1'lik azalış kaydedilmiştir.

Kahve açısından bakıldığında, Minas Gerais gibi kahvenin yoğun olarak bulunduğu bölgeler, 2024 yılında daha az elverişli hava koşullarına maruz kalmış ve bu da üretimde ancak %1,4'lük bir artışı mümkün kılmıştır.

Şeker kamışı da 2024 yılında olumsuz hava koşullarına maruz kalmıştır. Üretimin yaklaşık %90'ını gerçekleştiren orta-güney bölgesindeki ürün verimliliği, kuraklık ve yangınlardan olumsuz etkilenmiştir.

Öte yandan, hayvancılık, 2024 yılında hayvan kesimindeki artış nedeniyle GSYİH sonucuna olumlu katkıda bulunmuştur. Buna göre, ülkedeki sığır kesimleri 2023 yılına kıyasla %14,9 oranında artış kaydederek 39,2 milyon baş hayvan olarak gerçekleşmiştir. Kümes hayvanı kesimi ise bir önceki yıla göre %2,5 oranında artarak 6,4 milyar baş hayvan olarak gerçekleşmiştir. Domuz kesimi ise yıllık karşılaştırmada %1,1 artışla 57,9 milyon baş hayvan

¹⁷ <https://agenciadenoticias.ibge.gov.br/en/agencia-press-room/2185-news-agency/releases-en/42777-gdp-grows-3-4-in-2024-and-closes-the-year-at-r-11-7-trillion>

¹⁸ <https://istoedinheiro.com.br/estados-mais-peso-pib-brasil-sao-paulo/>

olarak gerçekleşmiştir. Bunun sonucunda sığır eti, kümes hayvanları ve domuz eti üretimi sırasıyla %14,0, %2,3 ve %0,6 oranında artış kaydetmiştir¹⁹.

Brezilya dünyanın²⁰,

- En büyük portakal üreticisi ve portakal suyu ihracatçısı,
- En büyük şeker üreticisi ve ihracatçısı,
- En büyük kahve üreticisi ve ihracatçısı,
- 2. büyük tavuk eti üreticisi ve en büyük tavuk eti ihracatçısı,
- 2. büyük sığır eti üreticisi ve en büyük sığır eti ihracatçısı,
- 3. büyük soya yağı üreticisi ve 2. büyük soya yağı ihracatçısı,
- 4. büyük domuz eti üreticisidir.

Brezilya Makine ve Ekipman Üreticileri Birliği tarafından yayınlanan bir araştırma, Brezilya tarım makineleri filosunun %50'sinden fazlasının 10 yıldan eski olduğunu ortaya koymuştur. Sektördeki uzmanlar tarafından yeni satın alımlar için en büyük engellerden birinin ülkedeki yüksek faiz oranları olduğu ifade edilmektedir. Brezilya'da yaklaşık 1 milyon adet traktör ve 170.000 adet biçerdöver aktif olarak kullanılmaktadır²¹. Bazı makinelerin Brezilya Metroloji Enstitüsü (INMETRO) tarafından sertifikalandırılması gerekmektedir.

Brezilya Kalkınma, Sanayi, Ticaret ve Hizmetler Bakanlığı'na göre, Brezilya'dan kahve ithalatı yapan başlıca ülkeler arasında Avrupa Birliği yer almaktadır. Günümüzde, kahve yetiştirme bölgelerinin çeşitliliği nedeniyle, Brezilya, farklı türlerde kahveler üretmekte; bu da damak tadı ve fiyatlar bazında farklı talepleri karşılamayı mümkün kılmaktadır.

Öte yandan Brezilya geleneksel olarak en büyük sığır eti üreticilerinden biridir. Birleşmiş Milletlerin Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre (FAO), her 2 kilogramlık sığır etinin biri Brezilya'dan gelmektedir. 2024 yılında Brezilya'nın sığır eti ihracatı 12,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Brezilya'nın büyükbaş canlı hayvan ihracatı ise 2024 yılında bir önceki yıla göre %74 oranında artış göstererek 850 milyon ABD dolarına ulaşmış ve ihracatının ana destinasyonları; Irak, Türkiye ve Mısır olmuştur²².

Brezilya'nın güney bölgelerinde büyük et ve süt ürünleri üreticileri bulunmaktadır. Bu bölge genellikle, MERCOSUR ülkeleri ile Orta Doğu, Çin ve ABD'ye ihracat gerçekleştirmektedir.

Sanayi

Brezilya önemli bir endüstriyel güç olup mineral cevheri zenginliğinden sanayi üretiminde büyük ölçüde faydalanmaktadır. Ülke, dünyanın en büyük ikinci demir ihracatçısı ve dünyanın ana alüminyum üreticilerinden biridir. Bir petrol üreticisi olarak Brezilya, yakın gelecekte enerji

¹⁹ <https://www.cnabrazil.org.br/publicacoes/pib-brasileiro-fecha-2024-com-alta-de-3-4-agropecuaria-registra-queda-em-razao-de-adversidades-climaticas>

²⁰ <https://intranet.abia.org.br/vsn/temp/z2025221OnePage25web.pdf>

²¹ <https://www.agequipmentintelligence.com/articles/5937-survey-over-50-of-brazils-ag-machinery-fleet-is-over-10-years-old?v=preview>

²² <https://portal.datagro.com/en/5/livestock/948702/court-gives-approval-for-export-of-live-cattle-from-brazil-for-slaughter-in-another-country>

bağımsızlığını kazanmayı ve dünyanın en büyük beş petrol üreticisinden biri haline gelmeyi hedeflemektedir. Ayrıca, ülke giderek daha çok tekstil, havacılık, eczacılık, otomobil, çelik ve kimya sanayi sektörlerinde kendini göstermektedir. Dünyanın büyük otomobil üreticilerinin çoğunun Brezilya'da üretim tesisleri bulunmaktadır. Sanayi sektörü 2023 yılında GSYİH'ya %21,4 oranında katkıda bulunmuş olup, nüfusun %21'ini istihdam etmektedir²³.

Brezilya'nın başlıca sanayi sektörleri arasında demir ve çelik üretimi, otomobil montajı, petrol işleme, kimyasal madde üretimi, çimento üretimi ve havacılık gelmektedir. Son yıllarda teknolojik yoğunluğu yüksek sanayilerin ekonomideki payı artmıştır.

Brezilya sanayi faaliyeti, Güneydoğu Bölgesi'nde, özellikle sanayileşme sürecinin ilk olarak başladığı eyaletler olan São Paulo, Rio de Janeiro ve Minas Gerais'te yoğunlaşmaktadır. Bahsedilen eyaletlerde, otomobil endüstrisi, teknolojik yoğunluğu yüksek üretim ve kimyasal ürünlerin üretiminde uzmanlaşmış modern ve çeşitlendirilmiş sanayi parkları bulunmaktadır. Güneydoğu Bölgesi'nde, tekstil, alkol ve şeker üretimi gibi geleneksel ürünler de üretilmektedir. Bununla birlikte, son zamanlarda bu bölge, endüstrinin modernizasyonu ve çeşitlendirilmesi sürecine girmiş; katma değeri yüksek üretim artmıştır.

Brezilya sanayi üretiminde ikinci büyük öneme sahip olan bölge Güney Bölgesi'dir. Ülkenin bu bölümü, tarım ekonomisi olarak adlandırılan ve özellikle hammaddelerin işlenmesini sağlayan üretim bölgeleri barındırmaktadır. Güney Bölgesi aynı zamanda yedek parça ve metalürji üretiminde de önde gelmektedir.

Kuzey ve Orta Batı, tarım ve ticaret ile sınırlı olduğu için ülkenin sanayi sektöründe en az paya sahip bölgelerdir.

Son yıllarda, Brezilya ekonomisi madencilik, bankacılık ve telekomünikasyon alanlarındaki kamu şirketlerinin özelleştirilmesiyle dikkat çekmeye başlamıştır.

Brezilya, Güney Amerika'nın en büyük ve en önemli havacılık sanayisine sahiptir. Küresel havacılık endüstrisi, Brezilya'nın havacılık şirketi Embraer'in de aralarında bulunduğu az sayıda aktörden oluşmaktadır. Dünyanın en büyük havacılık şirketlerinden biri olan Embraer'in merkezi São Paulo eyaletinde, São José dos Campos şehrinde bulunmaktadır.

Havacılık sektörü Brezilya'da 2023 yılında doğrudan 68 bin istihdam sağlamıştır. Her yıl 12'si São Paulo eyaletinde bulunan teknoloji ve iletişim merkezlerinin işbirliğinde araştırma ve geliştirmeye yönelik yoğun yatırımlar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği, Brezilya havacılık sanayinin en büyük ihracat pazarları arasında yer almaktadır²⁴.

Öte yandan, 2023 yılı itibarıyla dünyanın en büyük üçüncü ticari uçak üreticisi olan²⁵ Brezilya'nın Embraer şirketi ile Amerikalı Boeing firması, 26 Şubat 2019 tarihinde, iki şirket

²³ <https://www.portaldaindustria.com.br/estatisticas/industries-importance/#:~:text=In%202024%2C%20the%20industry%20accounted,of%20formal%20employment%20in%20Brazil.>

²⁴ <https://panorama.abear.com.br/https://oec.world/en/profile/bilateral-product/aircraft-parts/reporter/bra>

²⁵ <https://agenciagov.ebc.com.br/noticias/202403/mpor-e-embraer-discutem-acoes-para-fortalecer-a-aviacao-e-a-industria-aeronautica->

arasında bir ortak girişim oluşturmaya; Embraer firmasının “Ticaret” ve “Savunma” olarak ikiye bölünmesine, “Ticaret” bölümünün %80’inin Boeing tarafından satın alınmasına karar vermiştir. Ardından, 27 Ocak 2020 tarihinde Brezilya Ekonomik Savunma İdari Konseyi (CADE), Boeing şirketinin Brezilyalı Embraer’in ticari havacılık bölümünü satın almasını, operasyonun yerel rekabete zarar vermeyeceğine karar vererek onaylamıştır. Ortak girişime ilişkin Avrupa Birliği’nin onay süreci ise sürmekteydi. Ancak, Boeing firması, 25 Nisan 2020 tarihinde yaptığı bir açıklama ile Embraer’in ticari bölümünün %80’ini 4,2 milyar ABD doları karşılığında satın almasına ilişkin yapılan anlaşmayı feshettiğini duyurmuştur. Fesih gerekçesi olarak Embraer’in anlaşma gerekliliklerini yerine getirmemesi ileri sürülmüştür. Boeing’in, Embraer’e brüt 150 milyon dolar ödemeyi kabul etmesiyle iki şirket arasında devam eden tahkim sürecinin sonuçlandırıldığı 2024 yılı içerisinde duyurulmuştur²⁶.

Brezilya otomotiv endüstrisinin tarihi, 1925 yılında Chevrolet montaj hattının kurulmasıyla başlamıştır. Ülke daha sonra Toyota, Volkswagen, Ford, Fiat ve Mercedes Benz gibi diğer üreticileri çekmiştir. 1990’lı yıllarda Audi, Nissan, Honda, Peugeot, Hyundai, Renault ve Chrysler gibi firmalar Brezilya pazarına girmiş olup sektör, Çin JAC Motorları da dahil olmak üzere giderek daha fazla yabancı şirketi cezbetmektedir. Brezilya Motorlu Taşıt Üreticileri Birliği (ANFAVEA) tarafından açıklanan veriler, 2024 yılında özellikle Brezilya otomotiv pazarının tatmin edici rakamlara ulaştığını ortaya koymuştur. Brezilya’da 2024 yılında üretilen araç sayısı bir önceki yıla göre %9,7 oranında artış göstererek 2,5 milyon adet olarak kaydedilmiştir. Anılan veri, Brezilya’nın dünyanın en büyük 8’inci araç üreticisi konumunu yeniden kazanmasını sağlamıştır. Ayrıca, ülke içi satışlarda 2007’den bu yana en büyük artış kaydedilmiştir. Yeni ve ikinci el hafif araç satışlarının toplamı 14,2 milyon adede ulaşmıştır²⁷. Brezilya otomotiv sektörünün 2025 yılında %4 oranında büyüyerek cirosunun 272 milyar R\$ (yaklaşık 51 milyar ABD doları) tutarına ulaşması beklenmektedir²⁸.

Brezilya’nın makine ve teçhizat sektörü, ülkenin sanayi üretiminde önemli bir yere sahip olup; tarım ve ulaştırma alt sektörlerine ilişkin makine ve ekipman sektörde başı çekmektedir. Ülkede kullanılan tarım makinelerinin önemli bir kısmı buğday, soya fasulyesi, pirinç ve mısır gibi mahsullerin yetiştirilmesinde kullanılmaktadır. Brezilya Makine ve Ekipman Birliği (ABIMAQ)’nin Tarım Makinaları Odası’nın gelirleri 2024 yılında %20 azalmıştır. Bu azalış; 2023/24 yaz hasadını etkileyen, mahsul verimliliği ve kârlılığında gerilemeye yol açarak yatırımları olumsuz etkileyen kuraklık ile başta tahıl olmak üzere tarımsal emtia fiyatlarında gözlenen düşüş önemli rol oynamıştır²⁹.

Tekstil ve giyim sektörü cirosu 2024’te 212,6 milyar R\$ (yaklaşık 40 milyar ABD doları) tutarına ulaşmış olup; 1,3 milyon doğrudan istihdam yaratmıştır. Anılan veriler, Brezilya tekstil ve giyim sektörünün dünyanın beşinci büyük sektörü olduğunu doğrular nitelik arz etmektedir.

[nacional#:~:text=Atualmente%2C%20a%20Embraer%20%C3%A9%20terceira,jatos%20comerciais%20de%20m%C3%A9dio%20porte.](#)

<https://embraer.com/br/pt/sobre-nos>

²⁶ <https://www.ch-aviation.com/news/144833-boeing-settles-failed-commercial-aviation-jv-with-embraer>

²⁷ <https://motor1.uol.com.br/news/747479/producao-veiculos-brasil-crescimento-global/>

²⁸ <https://www.icis.com/explore/resources/news/2024/12/13/11059253/brazil-s-automotive-output-expected-up-7-in-2025-amid-higher-sales-exports/>

²⁹ <https://agribrasil.com/2025/02/03/setor-de-maquinas-agricolas-deve-apresentar-aumento-no-faturamento-em-2025/>

Brezilya Tekstil ve Giyim Endüstrisi Birliği (ABİT) tarafından yapılan tahminlere göre, sektörün 2025 yılında %2,5 oranında büyümesi öngörülmektedir³⁰.

Hizmetler

Hizmetler sektörü 2024 yılı itibarıyla Brezilya GSYİH'sinin % 59,8'ini temsil etmekte olup; sektörde anılan dönemde 929.000 adet yeni iş yaratılmıştır³¹. İlaveten; son yıllarda, ülke özellikle havacılık ve telekomünikasyon alanlarında yüksek katma değerli hizmetler üretmeye başlamıştır.

Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü (IBGE) verilerine göre; 2024 yılında öne çıkan hizmet sektörleri; bilgi ve iletişim hizmetleri segmentleri (%6,2 büyüme) ve profesyonel, idari ve tamamlayıcı hizmetler (%6,2 büyüme) oldu. Turizm sektörü de 2024 yılında %3,5 oranında büyüme kaydetmiştir.

Brezilya Yazılım Şirketleri Birliği (ABES) ve Uluslararası Veri Şirketi (IDC) tarafından ortak yapılan 2024 Brezilya Yazılım Pazarı Araştırması'na göre, Brezilya 2023 yılında küresel çapta teknolojiye yapılan yatırımların %1,5'ine ve Latin Amerika genelindeki yatırımların %37,5'ine sahip olmuştur. 2023 yılında bilgi teknolojisine (yazılım, donanım ve hizmetler) yapılan küresel yatırımların toplamı (3,17 trilyon ABD doları) dikkate alındığında, Brezilya 49,9 milyar ABD doları tutarı ile yatırım sıralamasında onuncu sırada yer almıştır. Toplam yatırımları 133 milyar ABD dolarına ulaşan Latin Amerika'da ise liderliğini korumuştur. Uluslararası Veri Şirketi (IDC), 2023-2024 trendleri arasında 5G, Siber Güvenlik ve Nesnelerin İnterneti (IoT) gibi konulara dikkat çekmektedir³².

Uluslararası Veri Şirketi (IDC) tarafından açıklanan bir rapora göre, 2025 yılında Latin Amerika bilişim pazarının %7,2 oranında büyümesi beklenmektedir. Brezilya'nın ise bu sektörde 2024 yılında %13 ile bölgedeki yıllık en yüksek büyüme oranına sahip ülkeler arasında yer alması beklenmektedir³³.

IBGE'ye göre, bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon sektöründeki ticari faaliyetler, büyük ölçüde uzaktan çalışma ve eğitim ihtiyacı nedeniyle COVID-19 krizinin başlangıcından bu yana yükselişe geçmiştir.

Ayrıca, Brezilya'daki bilişim sektörü, şirketlerdeki dijital dönüşümün hızlanmasıyla son üç yılda önemli istihdam yaratmıştır. Santa Catarina Teknoloji Derneği (Acate) ve teknoloji firması Neoway tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, Brezilya'da söz konusu sektörde faaliyet gösteren 422.300 şirket bulunmaktadır. 2015 ve 2020 yılları arasında kurulan teknoloji işletmesi sayısında ülkedeki en yüksek büyüme Santa Catarina Eyaleti'nde (%63,2)

³⁰ <https://www.abit.org.br/noticias/textil-alta-na-producao-em-2024-animou-empresarios-para-2025>
<https://blog.abraind.com/industrias-texteis-no-brasil>

³¹ <https://www.gov.br/trabalho-e-emprego/pt-br/noticias-e-conteudo/2025/janeiro/novo-caged-emprego-formal-teve-crescimento-de-16-5-em-2024>

³² <https://panorama.abear.com.br/>

³³ <https://brasscom.org.br/perspectivas-do-setor-tic-para-2025/>

görülmüştür. Eyaletteki toplam büyüme oranı da ulusal ortalamanın (%26,1) oldukça üzerindedir.

Brezilya Bilgi Teknolojileri pazarının 2023 yılı bölgesel dağılımına göre São Paulo, Rio de Janeiro, Espírito Santo ve Minas Gerais eyaletlerini bünyesinde barındıran Güneydoğu bölgesi tek başına pazarın %61'ine sahiptir³⁴.

Diğer taraftan, Ekim 2021 tarihinde, Brezilya'nın 5G spektrum ihalesi gerçekleştirilmiş; yaklaşık 8,5 milyar ABD doları toplanmıştır. Nokia ve Omdia tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Brezilya'da 5G'nin kullanımının 1,2 trilyon ABD doları ekonomik etkisi ve 2035 yılına kadar 3 trilyon ABD doları verimlilik artışı olacağı öngörülmektedir. Brezilya, telekomünikasyon sektöründe yerleşmiş bir politika ve düzenleyici ortama sahiptir. Sektörün düzenlenmesinden sorumlu birincil organ Ulusal Telekomünikasyon Kurumu'dur (ANATEL).

5G, 6 Temmuz 2022 tarihi itibarıyla kullanıma girmiştir ve ilk olarak başkent Brasília'da başlatılmıştır. Daha sonra, aynı ay içinde Porto Alegre, Belo Horizonte ve João Pessoa sinyali kullanıma sunulmuştur. São Paulo, Minas Gerais ve Paraná eyaletleri teknolojinin yayılmasına öncülük eden eyaletler olup; halihazırda anılan teknoloji 812 adet şehirde mevcuttur³⁵.

2029 yılına kadar nüfusu 30 binden fazla olan tüm belediyelerin kapsanması; 2028 yılına kadar nüfusu 600'den fazla olan tüm kasabalarda 4G kapsama alanı sağlanması; 2025 yılına kadar nüfusu 20 binden fazla olan belediyelere ve 2026 yılına kadar nüfusu 20 binden az olan belediyelere fiber optik ağ veya ana taşıyıcı ağların dağıtılması; federal otoyolları kapsayan fiber optik ağların kurulması ve federal hükümet tarafından özel kullanım için özel bir 5G güvenli ağ kurulması öngörülmektedir.

Madencilik

Brezilya madencilik sanayisinin temelleri sömürgecilik dönemine dayanmakta olup söz konusu dönemdeki değerli metal arayışı sonucunda ilk olarak Minas Gerais Eyaleti'nde altın madenciliği ortaya çıkmıştır.

Tarih boyunca, bölge işgalinin artmasıyla jeolojik, metalik maden yatakları ve manganez gibi maddeler keşfedilmeye; demir daha da önem kazanmaya başlamıştır. Bu tür keşifler, Brezilya sanayileşme sürecinin geliştirilmesinde etkili olmuştur.

Halihazırda Ulusal Madencilik Ajansı'na kayıtlı 37 metalik madde için aktif araştırma ve çalışma sahası bulunmaktadır.

2022 yılında metalik sınıftan maddeler Brezilya'nın maden üretiminin toplam değerinin yaklaşık %82'sini oluşturmuştur. Bu maddeler arasında, üretim değerinin %99'undan fazlasına tekabül eden 15 madde öne çıkmaktadır. Bunlar; alüminyum, kurşun, bakır, kolumbit-tantalit, krom, kalay, grafit, lityum, demir, manganez, niyobyum, nikel, altın, vanadyum ve çinkodur. Söz konusu 15 adet maddenin üretim değeri 223,4 milyar Brezilya realidir (yaklaşık 42 milyar

³⁴ <https://abes.com.br/dados-do-setor/>

³⁵ <https://www.gov.br/secom/pt-br/assuntos/noticias/2025/02/novo-pac-leva-internet-5g>

ABD doları). Bu maddelerin üretiminin %83,8'i Pará ve Minas Gerais eyaletlerinde gerçekleşmektedir ve ülke genelinde 223 maden ocağı bulunmaktadır³⁶. Madencilik sektöründe öne çıkan eyaletler ise başta Minas Gerais olmak üzere; Para, Goias, Espírito Santo ve Bahia'dır.

Brezilya madencilik sektörü 2024 yılı gelirlerinde 2023 yılına göre %9,1 oranında artış kaydetmiş olup; petrol ve doğal gaz hariç olmak üzere toplam 270,8 milyar Brezilya reali (50,3 milyar ABD doları) tutarında gelir elde etmiştir. Sektör 2023 yılında 210 binden fazla doğrudan istihdam sağlamıştır. Sektör gelirindeki payı %59,4 olan demir, ülkenin önemli maden ürünüdür³⁷. Sektörün, 2024 yılı ihracat tutarı bir önceki yıla göre %2,4 oranında azalış kaydederek 29,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Sektör, başta Çin olmak üzere minerallere yönelik dış talepten büyük ölçüde etkilendiği için dalgalanmaya maruz kalan bir sektördür. Brezilya'nın en çok ihraç ettiği sekiz cevherden yedisi için Çin ana alıcı ülkeler arasında yer almaktadır: bakır, demir cevheri, manganez ve niyobyum ile doğal taş ve dekoratif kaplamalar için ana alıcı; alüminyum için üçüncü; kaolin için ise en büyük altıncı alıcı ülke konumundadır³⁸.

26 Aralık 2023 tarihli ve 12.370 sayılı Kanun gereği³⁹ 2023 yılında uygulamaya giren Maden Kaynakları Denetim Vergisi (TFRM) ile önümüzdeki dönemde maden projelerinin maliyetlerinin artacağı, sektörün uluslararası rekabet gücünün zayıflayacağı ve söz konusu durumların ülkedeki anılan sektöre yönelik yatırımların cazibesine olumsuz yansıyabileceği değerlendirilmektedir⁴⁰.

Ülkedeki çelik endüstrileri de Minas Gerais, São Paulo ve Volta Redonda (Rio de Janeiro) gibi demir cevheri bakımından zengin bölgelerde kurulmuştur. Çelik endüstrilerinin özelleştirilmesi 1990'larda gerçekleştirilmiş olup 2024 yılı itibarıyla ülkede 11 şirket grubu tarafından yönetilen 31 çelik fabrikası bulunmaktadır⁴¹. 2024 yılında toplam demir cevheri üretimi bir önceki yıla göre %2 oranında artış göstererek 327,68 milyon ton miktarına ulaşmıştır⁴². Vale şirketinin demir cevheri ihracatı Brezilya toplam demir cevheri ihracatının %80'ini oluşturmaktadır. Brezilya'nın çelik endüstrileri, ülkenin demir yataklarının yüksek kalitesi ile desteklenmektedir. Örneğin Vale şirketi tarafından işletilen Carajas madenleri ortalama %66 ila %67 demir içeriğine sahiptir.

Öte yandan, son on yılda, Brezilya mücevher sektörü kaliteli makine, teçhizat, alet ve girdilerin ithalatı yoluyla kalite standartlarını ve rekabet gücünü yükseltmiştir. Halihazırda Brezilya, dünya değerli taş tedarikinin üçte birini sağlamaktadır. Brezilya, ana zümrüt tedarikçilerinden

³⁶ https://www.gov.br/anm/pt-br/assuntos/economia-mineral/publicacoes/anuario-mineral/anuario-mineral-brasileiro/amb_2023.pdf

³⁷ <https://ibram.org.br/publicacoes/>

³⁸ <https://ibram.org.br/publicacoes/>

³⁹ <https://leisestaduais.com.br/mt/lei-ordinaria-n-12370-2023-mato-grosso-institui-a-taxa-de-controle-acompanhamento-e-fiscalizacao-das-atividades-de-pesquisa-lavra-exploracao-e-aproveitamento-de-recursos-minerarios-tfrm-e-o-cadastro-estadual-de-controle-e-fiscalizacao-das-atividades-de-pesquisa-lavra-exploracao-e-aproveitamento-de-recursos-minerarios-cerm-altera-a-lei-n%C2%BA-11096-de-19-de-marco-de-2020-e-revoga-a-lei-n%C2%BA-11-991-de-23-de-dezembro-de-2022>

⁴⁰ <https://www.correiobraziliense.com.br/economia/2023/06/5102195-setor-de-mineracao-reclama-da-carga-fiscal-elevada.html>

⁴¹ <https://siderurgiabrasil.com.br/2024/02/28/usinas-de-produtos-siderurgicos-instaladas-no-brasil/>

⁴² <https://www.cnnbrasil.com.br/economia/negocios/vale-reduz-producao-de-minerio-no-4o-tri-para-priorizar-maior-margem/>

biridir ve sitrin, akik, ametist, turmalin, akuamarin, topaz ve kuvars kristalini büyük ölçekte tedarik etmektedir.

Enerji

Brezilya doğal kaynakların bol olduğu bir ülke olmasından dolayı elektrik üretimi kaynakları çeşitlilik göstermektedir. Bu anlamda Brezilya'da elektrik enerjisi üretimi hidroelektrik, termoelektrik (biyokütle, kömür, petrol, doğalgaz), rüzgar, fotovoltaik ve nükleer santrallerden sağlanmaktadır.

2024 yılında elektrik gücünde 10.853,4 megawatts (MW) artış olmuş ve toplamda 209.726,3 MW elektrik enerjisi biriktirilmiştir. 2025 yılı için elektrik gücünde 9.950 MW artış yaşanması beklenmektedir. Kurulu gücün %91,13'ü güneş (%51,87) ve rüzgar (%39,26) enerjisinden sağlanmaktadır⁴³.

Brezilya, dünya sıralamasında 6. en büyük güneş enerjisi üreticisidir. Brezilya Maden ve Enerji Bakanlığı verilerine göre 2024 yılına Brezilya'nın güneş enerjisi üretimi ve iletiminde elde ettiği başarılar ve ilerlemeler damgasını vurmuştur. Brezilya'nın toplam operasyonel gücü 2024 yılında 53 GW'a ulaşmıştır. Söz konusu veriler Brezilya'nın yenilenebilir enerji kaynaklarındaki potansiyelini göstermektedir⁴⁴.

Brezilya Fotovoltaik Güneş Enerjisi Derneği (ABSOLAR) verilerine göre, güneş enerjisi sektörü Brezilya'da ulusal toprakların tüm bölgelerine yayılmış olup; 2025 yılında sektörde yaratılan istihdamın 396 bin seviyesine ulaşması beklenmektedir. Brezilya'da halihazırda 2012 yılından bu yana birikmiş güneş kaynaklarından elde edilen 55 GW operasyonel güç bulunmaktadır; bunun 37,4 GW'ı dağıtılmış üretim ve 17,6 GW'ı merkezi üretimdir⁴⁵.

Brezilya'nın Enerji Araştırma Ajansı (EPE) tarafından Ulusal Enerji Planı kapsamında 2021 yılı sonunda "10 Yıllık Enerji Büyüme Planı (PDE) 2031" ilan edilmiştir.

10 Yıllık Enerji Büyüme Planı 2031 kapsamında 2031 yılına kadar gerekli genişlemeyi sağlamak için enerji altyapısına 3,25 trilyon Brezilya reali (625 milyar ABD doları) yatırım yapılması beklenmektedir.

Maden ve Enerji Bakanlığı'na (MME) göre, 2031 yılına kadar Brezilya'nın elektrik tüketiminin %44 oranında büyümesi beklenmektedir. Önümüzdeki 10 yılda 40 bin km uzunluğunda yeni elektrik iletim hattının yapılacağı ve 2031 yılında faaliyette olan 200 bin km elektrik iletim hattı

⁴³ <https://www.gov.br/aneel/pt-br/assuntos/noticias/2025/matriz-eletrica-teve-aumento-de-10-9-gw-em-2024-maior-expansao-da-serie-historica>

⁴⁴ <https://www.absolar.org.br/noticia/brasil-e-6o-colocado-no-ranking-global-de-energia-solar-de-2024/#:~:text=O%20Brasil%20encerrou%202024%20na,%2C%20na%20sigla%20em%20ingl%C3%AAs>

⁴⁵ <https://www.absolar.org.br/>
<https://agenciabrasil.ebc.com.br/economia/noticia/2024-01/geracao-de-energia-brasileira-aumentou-103-mil-mw-em-2023/>
<https://simpleenergy.com.br/energia-eletrica-no-brasil/>
<https://www.ccee.org.br/>

bulunacağı tahmin edilmektedir. Bu çerçevede önümüzdeki 10 yılda; 62,5 milyar Brezilya reali (11,3 milyar ABD doları) iletim hattı, 27,1 milyar Brezilya reali (5 milyar ABD doları) trafo merkezleri için olmak üzere toplam 89,6 milyar Brezilya reali (16 milyar ABD doları) yatırım yapılması öngörülmektedir.

Diğer taraftan, petrol üretiminin halihazırdaki günlük 3,38 milyon varilden, on yıllık zaman süreci içerisinde günlük 5,54 milyon varile çıkarılması öngörülmektedir. Petrol ihracatının da önemli ölçüde artması ve 2020-2030 yılları arasında %130 oranında artışla halihazırdaki günlük 1,75 milyon varilden 3,4 milyon varile yükselmesi beklenmektedir. Doğal gaz üretiminin ise günlük 199 milyon m³'e ulaşacağı ve mevcut 149 milyon m³'e göre %34'lük bir artış sağlayacağı öngörülmektedir.

Söz konusu 10 Yıllık Enerji Büyüme Planı çerçevesinde yenilenebilir enerji başta olmak üzere pek çok yatırım fırsatı bulunmaktadır. Enerji Büyüme Planı ve 2031 yılına kadar enerji alanında açılması planlanan ihalelere ilişkin ayrıntılı bilgiye (<http://www.epe.gov.br/pt/leiloes-de-energia/leiloes>) web adresinden ulaşılabilir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Brezilyalı firmalar, telefon ya da internet üzerinden ticari ilişkide bulunmaktan kaçınmakta, geleneksel olarak ithalat yaptıkları firmaları değiştirmekte isteksiz davranmakta, iş bağlantılarını yüz yüze gerçekleştirdikleri görüşmeler sonucunda kurmayı tercih etmektedir. Bu nedenle Brezilya pazarına girme arzusunda olan iş insanlarının ülkeyi ziyaret ederek ilk elden Türk ürünlerinin tanıtımını yapmaları faydalı olacaktır. Benzer şekilde Brezilyalı dağıtıcıların ve ithalatçıların da ülkemize gitmelerinin, üretimi yerinde görmelerinin teşvik edilmesi yararlı görülmektedir. Konferanslar, seminerler yoluyla iki ülkenin iş dünyasını bilgilendirerek bir araya getirmek de diğer bir alternatiftir. Brezilya'ya ihracat potansiyelimizin olduğu ürünlerde fuarlara katılımın ve sektörel ticaret heyetlerinin karşılıklı ziyaretlerinin artırılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Öte yandan, Brezilya nüfusunun çok küçük bir bölümünün İngilizce konuşabildiği tahmin edilmektedir. Bu nedenle firmalarımız uzaktan iletişim kurmakta ve müşteri bulmakta zorlanmaktadır. Firmalarımıza Brezilya'ya gerçekleştirecekleri seyahatlerde ve ticari bağlantı kurarken Portekizce bilen tercüman kullanmaları önerilmektedir.

Diğer taraftan, Brezilyalı firma, kurum ve kuruluşlarla iş yapılırken, randevu taleplerinin önemli bir süre öncesinden iletilmesi gerekmektedir. Ticari etkinlik, B2B toplantı ya da fabrika ziyareti gibi davetlerin son anda gerçekleştirilmesi, hem firmaların programı önceden belli olduğu için, hem de ciddiyetsiz bir intiba yaratıldığı için kabul edilmemektedir. Aynı şekilde, tatil günlerinin öncesi ve sonrasında, ayrıca cuma günleri öğleden sonra talep edilen randevulara sıcak bakılmamaktadır.

Brezilyalı alıcı, ürüne ilişkin teknik detaylar, fiyat listesi, gümrük kodları, vergiler, depolama masrafları, liman ücretleri gibi nihai kararını etkileyecek bütün hususları açıklayan bilgiler verilmesini tercih etmektedir. Aynı zamanda mümkün olması halinde ürünün numunelerini ya da kendisini fiziksel olarak da görmek istemekte, bu nedenle firmalarımızın fuarlara katılmasının ya da Brezilya'da stok tutmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde satış sonrası hizmetlerin kolayca sağlanması da Brezilyalı firmalar tarafından önemsenmektedir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler pro-forma faturayı yeterli görmektedirler. Brezilya'da iş yapmak isteyen ihracatçılarımızın sözleşme yapmaları tavsiye edilir. Sözleşme yapılması durumunda sözleşmenin iki dilde hazırlanması, anlaşmazlık durumunda hangi mahkemenin yetkili olacağının mutlaka belirtilmesi ve noter huzurunda kaydedilmesi gerekir.

Para Kullanımı

Ülkenin para birimi "real" (R\$)'dir. Pek çok otel ve mağazada döviz ve uluslararası kredi kartları kabul edilmektedir. Günlük döviz kuru gazetelerde, otellerde, bankalarda ve seyahat

acentalarında mevcuttur. Nakit ve seyahat çekleri bu yerlerde kolayca bozdurulabilir. Birçok otel ve mağaza döviz ve uluslararası kredi kartlarını kabul eder.

Brezilya'ya giren ve Brezilya'dan çıkan her türlü paranın Merkez Bankası üzerinden kaydının yapılması gerekmektedir. Brezilya'ya yapılacak yatırımlar da Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır. 2004 yılından bu yana bu kayıt işlemi internet üzerinden yapılabilmektedir.

Ülkede yapılan faaliyetler sonucu elde edilen karların Brezilya dışına transfer edilmesi durumunda yine Merkez Bankası tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Döviz kontrolü ve yabancı yatırımlarla ilgili politikalar Maliye Bakanının başkanlığındaki bir konsey tarafından belirlenmektedir. Yabancı sermayeye genelde yerli sermaye ile aynı haklar tanınmakta olup, bazı sektörler için de kısıtlamalar söz konusudur. Her tür yabancı sermaye ülke dışına yapılacak ödemeler için Merkez Bankası'na kaydedilmek zorundadır. Sermaye artırımlarının da bir ay içinde Merkez Bankası'na bildirilmesi zorunludur. Döviz kredisinin ülkeye getirilebilmesi için Merkez Bankası'ndan ön izin alınması zorunludur.

Dövizli işlemler kontrol altında bulunmaktadır. Bu kapsamda; dövizli işlemler sadece dövizle işlem yapmaya yetkili kuruluşlarca yapılabilir⁴⁶. Merkez Bankası bu işlemleri kontrol etmektedir. Yerli veya yabancı yatırımcıların döviz hesabı açtırmalarına izin verilmez. Buna karşılık, yerleşik olmayan kişiler veya kurumlar dövizle işlem yapma yetkisine sahip bankalarda yerel para birimiyle hesap açabilirler. Merkez Bankası'nda kayıtlı olan sermaye miktarı kadar sermaye vergi ödemeden ülke dışına çıkarılabilir. Yabancı sermayenin kayıtlı olması ve dağıtılmamış karın bulunması durumunda karın ülke dışına çıkarılmasında hiçbir kısıtlama ve limit yoktur. Teknoloji transferi, patent ve marka ile ilgili ödemelerde Merkez Bankası'ndan ön izin alınması mecburidir. İthalat lisansı bulunması şartıyla ithalat bedellerinin ödenmesinde hiçbir sorun bulunmamaktadır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Ülkeye girişte MERCOSUR üyesi ülke vatandaşları ile Brezilya'nın karşılıklı anlaşma yaptığı ülke vatandaşları dışında kalan yabancılar için vize zorunludur. Pasaportların ülkeye giriş tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerli olması gereklidir. Turist ve transit vizeler genelde iki gün içinde hazırlanır. Vize, turistler için 90 gün, transit yolcular için 10 gün süreyle verilir. Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları Brezilya'ya yapacakları üç aya kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

2024 yılı itibariyle Venezuela (CCS), Meksika (MEX ve CUN), Kolombiya (BOG), Küba (HAV) ve Brezilya (Guarulhos Uluslararası Havalimanı - GRU) varışlı Türk Hava Yolları uçuşlarında yolcu kabulü için pasaport ve vize gereksinimi gibi genel kuralların dışında bazı ek kontroller uygulanabilmektedir. Bu ek kontroller sonucunda ülke otoritelerince ülkeye giriş reddi verilebileceği için uçuşa kabul sırasında da benzer kontroller yapılabilmektedir.

⁴⁶ https://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_ato2019-2022/2021/lei/114286.htm

Genel kurallara Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA) sitesinden ulaşabilmektedir. Brezilya için ek kontroller aşağıda yer almaktadır.

São Paulo Guarulhos Uluslararası Havalimanı (GRU) varışlı uçuşlar için dikkat edilmesi gereken kurallar:

- Gidiş-dönüş ve transit yolculuklar için dönüş bileti (Vize gerektiren ülkeler için vize geçerlilik süresinin içinde olması koşuluyla)
- Otel rezervasyonu (Ödemesi yapılmış ve seyahat sürecini kapsayan)
- Transit uçuşlar aktarma süresinin 24 saati aşmaması

Ayrıca, aşağıdaki durumlarda da yolcuların ülkeye giriş talepleri reddedilebilmektedir;

- Kalış süresince yeterli olacak nakit veya geçerli kredi kartı olmayan yolcular.
- Yukarıda çeşitli havalimanları için yer alan şartlardan herhangi birini karşılamayan yolcuların ilgili uçuşa kabul noktasında problem yaşayabilecekleri belirtilmektedir⁴⁷.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

01.01.2025: Yılbaşı
25.01.2025: Sao Paulo Kuruluş Yıldönümü
03.03.2025- 04.03.2025: Karnaval
30.03.2025: Ramazan Bayramı 1. Günü
18.04.2025: Brezilya Dini Bayramı (Paixao de Cristo)
21.04.2025: Brezilya Milli Günü (Tiradentes)
01.05.2025: İşçi Bayramı
06.06.2025: Kurban Bayramı 1. Günü
19.06.2025: Brezilya Dini Bayramı (Corpus Christi)
09.07.2025: Eyalet Resmi Tatili (Revolução Constitucionalista de Sao Paulo)
07.09.2025: Brezilya Bağımsızlık Günü
12.10.2025: Azizler Günü
29.10.2025: Cumhuriyet Bayramı
02.11.2025: Brezilya Dini Bayramı (Finados)
15.11.2025: Milli Gün - Brezilya Cumhuriyet Bayramı
20.11.2025: Sao Paulo Belediyesi Tatili (Consciencia Negra)
25.12.2025: Brezilya Dini Bayramı – Noel

Brezilya kanunlarına göre işçiler için günlük maksimum çalışma süresi 8 saattir ve perakende sektörünün de dahil olduğu tüm işletmeler için haftalık 44 saattir. Perakende mağazalarının açılış saati ise yerel kanunlarca düzenlenmektedir ve işletme türüne göre değişmektedir.

Daha küçük şehirlerde ve kırsal alanlarda ise daha standart mesai saatleri (09.00-18.00 veya 19.00 arası) uygulanmaktadır. Süpermarketler ve hipermarketler çoğunlukla ise 21.00 veya 22.00'ye kadar açıktır. Alışveriş merkezleri pazartesi-cumartesi günleri 10.00-22.00 saatleri arası, pazar günleri ise 12.00-20.00 saatleri arası açıktır. Ana cadde üzerindeki mağazalar ise 09.00-18.00 ya da 10.00-19.00 veya 20.00 saatleri arası açık kalmaktadır.

⁴⁷ <https://www.turkishairlines.com/tr-tr/duyurular/guney-amerika-yolcu-kabul-kurallari/index.html>

Devlet daireleri ve özel şirketler normal olarak pazartesten cumaya 08.30-17.30 (veya daha geç) saatleri arasında çalışır. Bir saatlik yemek molası vardır. Kuzey ve kuzeydoğu bölgelerinde işe başlama saati 08.00'dir. Ülkenin çoğu bölümlerinde bölgesel değişikliklerle bankalar, hafta içi 10.00'dan 16.00'ya kadar açıktır.

Yerel Saat

Brezilya standart saati Greenwich'e göre 3 saat geridedir (GMT -3). Ülke dört farklı zaman dilimine bölünmüştür⁴⁸.

ACT	Acre Saati	GMT-5 (BRT-2)
AMT	Amazon Saati	GMT-4 (BRT-1)
BRT	Brazilya Saati	GMT-3 (BRT)
FNT	Fernando de Noronha Saati	GMT-2 (BRT+1)

⁴⁸ <https://brasilecola.uol.com.br/brasil/fuso-horario-brasileiro.htm>

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

- Limited Şirket (LTDA)
- Halka Açık Limited Şirket (SA)
- Mikro Girişimci (ME)
- Küçük İşletmeler (EPP)
- Bireysel Mikro Girişimci (MEI)
- Bireysel Girişimci
- Bireysel Limited Şirket (EIRELI)
- Kâr Amacı Gütmeyen Şirket
- Sınırlı Ortaklık
- Basit Sınırlı Ortaklık

Şirket Kurma Prosedürü

1. Şirket Türüne Karar Verilmesi

Brezilya’da yeni bir şirket Limited Şirket (Limitada, LTDA) ya da Anonim Şirket (S.A.) olarak kurulabilmektedir.

- Limited şirket kurulabilmesi için iki ortak gerekmektedir. Ortaklar gerçek ya da tüzel kişi olabilmekte; Brezilya’da yerleşik olmayan ortakların Brezilya’da yerleşik biri tarafından temsil edilmeleri gerekmektedir. Anonim şirket bir Yönetim Kurulu tarafından idare edilmekte, yönetim kurulunda en az 3 kişi bulunması gerekmektedir. Brezilya’da mukim olmayan idarecilerin Brezilya’da yerleşik avukatlar ile temsil edilmeleri gerekmektedir.
- Limited ve Anonim Şirketin asgari sermaye şartı bulunmamaktadır.
- Limited şirketin yıllık mali tablolarını yayınlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Anonim şirketin yıllık olarak mali denetimden geçmesi ve mali tablolarını yayınlaması gerekmektedir.
- Kurulumu daha kolay olduğu ve ortakların sorumluluğu sermaye payı ile sınırlı olduğu için limited şirket, en çok tercih edilen şirket biçimidir.
- Şirketin yabancı pay sahipleri ve yasal temsilcilerinin Brezilya Merkez Bankası veri tabanına (Cadastro de Empresas - CADEMP) kaydedilmesi gerekmektedir. Bu kayıt daha sonra şirketin, Elektronik Döviz Kayıt Sistemi (Registro Declaratório Eletrônico - RDE), Finansal İşlemler Kaydı (Registro de Operações Financeiras - ROF), Yabancı Sermaye Kaydı (Investimento Externo Direto - IED) sistemlerine kayıt olabilmelerini sağlamaktadır.

2. Şirket Yasal Faaliyet Alanına ve İsmine Karar Verilmesi ve Şirket Yerinin Seçilmesi

Şirketin ismi Portekizce olmak zorunda olup, isimde faaliyet alanının belirtilmesi gerekmektedir. Şirket isminin kullanıma uygun olup olmadığı eyalet belediyelerinden teyit edilebilmektedir (örneğin São Paulo için (www.jucesponline.sp.gov.br) adresinden, Rio de Janeiro için (<https://www.jucerja.rj.gov.br/Servicos/regin/ReginServicos#>) şirket isminin uygunluğu sorgulanabilmektedir). Şirket, yalnızca isminde belirtilen faaliyet alanında çalışabilir, zira şirketin tabi olacağı vergi ve iş kanunları, şirketin faaliyet alanına göre değişmektedir. Daha

sonra şirket için önerilen yerin uygunluğu için yine eyalet belediyesinde sorgulama yapılması gerekmektedir (São Paulo <http://empreendafacil.prefeitura.sp.gov.br/>; Rio de Janeiro için <https://carioca.rio/>)

3. Federal Gelir İdaresi ve Eyalet Ticaret Sicil Odası'na Şirketin Kaydedilmesi

Şirketin isim ve faaliyet yerinin belirlenmesinden sonra şirket iç tüzüklerinin hazırlanması ve şirket kayıt işleminde sunulabilmesi için Portekizce'ye çevrilmesi gerekmektedir.

Şirketin Federal Gelir İdaresi'ne kaydı, (<https://www.gov.br/empresas-e-negocios/pt-br/redesim>) internet sitesi üzerinden çevrimiçi olarak gerçekleştirilmektedir. Söz konusu kayıt işleminin tamamlanması ile şirket Tüzel Kişilik Vergi Numarası (Cadastro Nacional de Pessoas Jurídicas - CNPJ) almaktadır.

Daha sonra şirketin Eyalet Ticaret Sicil Odası'na kayıt olması ve Şirket Kayıt Numarası (Número de Identificação do Registro de Empresas – NIRE) alması gerekmektedir. Ardından şirketin Eyalet Vergi Sistemi (Imposto sobre Circulação de Mercadorias e Serviços - ICMS) ve Sosyal Güvenlik Sistemi'ne (Instituto Nacional do Seguro Social - INSS) kaydedilmesi gerekmektedir. Söz konusu işlemler yaklaşık 10 gün sürmekte olup yaklaşık 80 ABD doları kayıt masrafı bulunmaktadır⁴⁹.

Söz konusu kayıtların tamamlanmasının ardından şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne kayıt olması ve Belediye Lisansı alması gerekmektedir.

4. Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne Kaydedilmesi

Şirketin Belediye Vergi Sistemi'ne (Cadastro de Contribuintes Mobiliários - CCM) kaydı internet üzerinden gerçekleştirilebilmektedir (<https://www.prefeitura.sp.gov.br/cidade/secretarias/fazenda/servicos/ccm/>). Söz konusu kayıt 1 günde tamamlanabilmektedir.

5. E-Fatura Sisteminin Kullanılabilmesi İçin “E-Token” Alınması

Şirketin e-fatura sistemini kullanabilmesi için “e-token” denilen dijital sertifikayı alması gerekmektedir. Konuya ilişkin bilgi (http://www.sped.fazenda.mg.gov.br/spedmg/nfce/Perguas-Frequentes/respostas_i/index.html) adresinde bulunmaktadır. Bu işlem hızlı bir şekilde yapılmakta olup, 30-70 ABD doları arasında maliyeti bulunmaktadır⁵⁰.

6. İşletme Lisansının Alınması

İşletme sahiplerinin belediyeden işletme lisansı (Auto de Licença de Funcionamento) başvurusunda bulunması gerekmektedir. Söz konusu lisans, firmanın ticari ve sınai faaliyette bulunmasına ya da hizmet sektöründe faaliyet göstermesine olanak vermektedir.

Söz konusu lisansın bölge belediyelerinden alınması gerekmekte olup, belirli sektörlerdeki firmaların, firma büyüklüğü ve yeri konularındaki şartlara uyması kaydıyla söz konusu kaydı

⁴⁹ <https://www.contabilizei.com.br/contabilidade-online/quanto-custa-abrir-empresa-no-brasil-descubra-tudo/#:~:text=O%20custo%20para%20abrir%20um,valor%20pode%20ser%20de%20gra%C3%A7a>

⁵⁰ <https://validcertificadora.com.br/blogs/certificado-digital/certificado-digital-em-token-o-que-e-e-como-ter-um>
<https://www.gov.br/pt-br/servicos/obter-certificacao-digital/#:~:text=Informa%C3%A7%C3%B5es%20adicionais%20ao%20tempo%20estimado&text=Para%20emitir%20um%20Certificado%20Pessoa,um%20tempo%20de%2060%20minutos>

internet üzerinden yapabilmesine izin verilmektedir (RLE - Sistema de Registro e Licenciamento de Empresas, <http://empreendafacil.prefeitura.sp.gov.br/>). Lisans alma işlemi birkaç gün içerisinde tamamlanabilmektedir.

7. Belediye Denetim Ücreti'nin Ödenmesi

São Paulo eyaletinde faaliyet gösteren şirketin belediyeye kayıt işlemlerinin tamamlanmasının ardından yıllık olarak Belediye Denetim Ücreti (Taxa de Fiscalização de Estabelecimentos - TFE) ödemesi gerekmektedir. Ortalama yaklaşık 30 ABD doları tutarından başlamakta olan söz konusu yıllık ücret, şirket faaliyetleri ve çalışan sayısına göre değişmektedir⁵¹.

8. Çalışanların Sosyal Entegrasyon Programı'na Kaydı

Şirketin çalışanlarını Sosyal Entegrasyon Programı'na (Programa de Integração Social - PIS/PASEP) kayıt ettirmesi gerekmektedir. Söz konusu program çalışanların sosyal sigorta sistemine dahil edilmesini ve gerektiği takdirde İşsizlik Garanti Fonu'ndan (Fundo de Garantia do Tempo de Serviço - FGTS) yararlanabilmelerini sağlamaktadır. 1 günde tamamlanabilen söz konusu işlem (<https://www.caixa.gov.br/servicos/nis/Paginas/default.aspx>) internet adresinden gerçekleştirilmektedir.

9. Brezilya Çalışma ve İstihdam Bakanlığı'na Bildirimde Bulunulması

Brezilya kanunlarına göre çalışanların işe alınma ya da işten çıkarılmalarına ilişkin bildirimlerin son tarihi, bilgilerin referans ayını takip eden ayın 7'sine kadardır⁵².

10. İşveren ve İşçi Sendikasına Kayıt Yapılması

İşveren ve işçi sendikalarına üyelik ile ilgili işlemler sendikalar arasında farklılık göstermekte olup, sendikalara yapılacak katkı ödemeleri tercihe bağlıdır.

Şube Açmak

Brezilya'da yabancı bir şirketin şube açması, Başkanlık Genelgesi ile Federal Hükümet'ten onay alınarak gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra açılan şubenin yapısında gerçekleştirilecek değişiklikler yine Federal Hükümetin onayı ile yapılmaktadır.

Brezilya'da şubeler yasal açıdan, yabancı şirketin Brezilya'daki parçası olarak görülmekte, bundan dolayı yabancı ülkedeki şirket, şubenin Brezilya'daki faaliyetlerinden ve borçlarından sınırsız sorumlu tutulmaktadır. Şubeler Brezilya kanunlarına tabi olmakta, şubenin faaliyetlerinden dolayı ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklar Brezilya mahkemelerinde görüşülmektedir. Söz konusu yapısı ve bürokratik işlemlerinden dolayı şube açmak yerine genellikle yeni şirket kurulması tercih edilmektedir.

Sigorta

Brezilya'da iş yasaları işçiyi koruyacak şekilde Konsolide İş Kanunu ve Brezilya Anayasası çerçevesinde düzenlenmiştir.

⁵¹ <https://www.contabilizei.com.br/contabilidade-online/tfe-taxa-de-fiscalizacao-estabelecimentos/>

⁵² <https://caged.maisemprego.mte.gov.br/portalcaged/paginas/home/home.xhtml>
<https://genyo.com.br/o-que-e-caged/#:~:text=O%20prazo%20para%20o%20envio,o%20dia%207%20de%20novembro>

Ülkede haftalık standart çalışma saati 44'tür (5 gün 8 saat, 1 gün 4 saat çalışma). Ülkede asgari ücret aylık 1.518 realdir (yaklaşık 280 ABD doları). Her çalışanın 30 gün yıllık izni bulunmakta olup, çalışanlar maaşlarının 1/3'ünü izin kullanacakları dönemde ikramiye olarak almaktadır. Ayrıca her çalışanın bir maaş tutarında Noel ikramiyesi hakkı bulunmaktadır.

İşveren tarafından çalışanın maaşının %8'i oranında Hizmet Süresi Garanti Fonu (Fundo de Garantia por Tempo de Serviço – FGTS) ödenmektedir⁵³. Çalışanın işten çıkarılması durumunda işverenin FGTS fonunda biriken miktarın %40'ı oranında ceza ödemesi gerekmektedir⁵⁴.

Ayrıca %20 oranında sosyal sigorta fonu işveren payı⁵⁵ (Instituto Nacional do Seguro Social - INSS), %7,5-14 oranları arasında sosyal sigorta fonu çalışan payı⁵⁶ ve işveren tarafından %7,5-27,5 arasında⁵⁷ stopaj vergisi ödenmektedir.

Bankacılık Mevzuatı

Brezilya bankacılık sistemi, Ulusal Para Konseyi, Brezilya Merkez Bankası, Banco do Brasil S. A, Ulusal Ekonomik Kalkınma Bankası ve diğer kamu ve özel finans kurumlarından oluşmaktadır. Brezilya Merkez Bankası münhasıran kamu ve özel finans kurumları ile çalışmakta, yasalarca açıkça izin verilen durumlar dışında kamu veya özel hukuk kapsamındaki diğer kişilerle bankacılık işlemleri yapmamaktadır. Finansal kuruluşlar ülkede yalnızca Brezilya Merkez Bankası'ndan önceden izin almak koşuluyla çalışabilir, yabancı finans kuruluşları ise resmi kararname ile görevlendirilmektedir.

Gerçek veya tüzel herhangi bir kişi, ülkede ikamet eden yabancılar da dahil olmak üzere banka hesabı açabilir. Banka hesabı açabilmek için gerçek kişilerden istenilen belgeler: CPF (Brezilya vergi numarası), RG veya RNE (Brezilya kimlik belgesi) veya CNH (Brezilya Ehliyet belgesi), ikamet adresini gösteren bir faturadır (elektrik, su vb. gibi).

Tüzel kişilerden istenen belgeler: CNPJ (Şirket vergi numarası), şirket kuruluş sözleşmesi ve ticaret kurulu tescil belgesi, hesabı işletmekten sorumlu olanları yetkilendiren belgelerdir.

Yurtdışı döviz transferleri, doğrudan dövizle işlem tesis etmeye yetkili banka ağı aracılığıyla yapılabilir. Brezilya'da ikamet eden veya şubesi/merkezi olan bireyler ve şirketler, bu hesabı kullanarak yurtdışında yükümlülüklerini ödeyebilir. Ancak, yürürlükteki yönetmelikte belirtilen

⁵³ [https://blog.agibank.com.br/aliquota-do-fgts/#:~:text=A%20al%C3%ADquota%20do%20FGTS%20em%202025%20continua%20a%20mesma%20de,\\$%2080%2C00%20no%20FGTS](https://blog.agibank.com.br/aliquota-do-fgts/#:~:text=A%20al%C3%ADquota%20do%20FGTS%20em%202025%20continua%20a%20mesma%20de,$%2080%2C00%20no%20FGTS)

⁵⁴ <https://www.serasa.com.br/blog/entenda-como-funciona-a-multa-do-fgts-no-processo-de-rescisao/>

⁵⁵ <https://www.contabilizei.com.br/contabilidade-online/como-funciona-o-recolhimento-do-inss-patronal-para-pessoa-juridica/#:~:text=O%20INSS%20patronal%20j%C3%A1%20est%C3%A1,patronal%20tamb%C3%A9m%20C3%A9%20de%2020%25>

⁵⁶ [https://www.gov.br/inss/pt-br/noticias/confira-como-ficaram-as-aliquotas-de-contribuicao-ao-inss/#:~:text=As%20al%C3%ADquotas%20s%C3%A3o%20de%207,at%C3%A9%20R\\$%208.157%2C41](https://www.gov.br/inss/pt-br/noticias/confira-como-ficaram-as-aliquotas-de-contribuicao-ao-inss/#:~:text=As%20al%C3%ADquotas%20s%C3%A3o%20de%207,at%C3%A9%20R$%208.157%2C41)

⁵⁷ <https://www.serasaexperian.com.br/blog-pme/imposto-de-renda-retido-na-fonte/#:~:text=Ele%20C3%A9%20retido%20diretamente%20na,%25%20a%2027%2C5%25>

miktar ve şartlara tabi olarak, yurtdışında tutulan varlıkların Brezilya Merkez Bankası'na bildirilmesi gerekmektedir. Bankalarda döviz hesabı açmak mümkün olmamakla birlikte Brezilya'da geçici bir yabancı veya yurtdışında ikamet eden Brezilya vatandaşları döviz hesabı açabilmektedir.

Vizeler

Brezilya'ya ziyaret etmek veya tamamen yerleşmek isteyen yabancıların almaları gereken vize ve izinler 12 Aralık 2017 tarih ve 13 sayılı Karar'da görülebilmektedir (Portekizce):

https://portaldeimigracao.mj.gov.br/images/resolucoes_normativas/RN%2013%20-%202017.pdf

<https://www.gov.br/mre/pt-br/assuntos/portal-consular/QGRVsimplering16FEB24.pdf>

Çalışma ve İstihdam Bakanlığı tarafından yabancılara Brezilya'da yatırım yapmak üzere uzun süreli vize verilebilmektedir. Bu süreçte Ulusal Göçmenlik Konseyinden de görüş alınabilmektedir.

Yatırım vizesinin verilebilmesi için başvuru sahibinin Brezilya'daki mevcut veya yeni kurulan bir şirkete 600.000 real veya üzerindeki bir tutarda yatırım yapıldığını veya yapılacağını ispat etmesi gerekmektedir. Yatırım amacıyla para transferi öncesinde yatırım yapılacak eyaletin Maliye Bakanlığına başvurulmakta, bu kurum tarafından verilen Brezilya Merkez Bankası (BCN) hesabına para transfer edilmekte ve sonrasında başka banka hesabına havale edilebilmektedir. Bu transferin kayıtları yatırım vizesi başvurusunda sunulmaktadır⁵⁸.

Belirli sayıda işçi istihdam etmek gibi bazı özel şartlar dahilinde bu asgari miktarın daha altındaki yatırımlar için de vize verilebilmektedir. Değerlendirmede yatırımın sosyal getirisi, Brezilya'da ortaya çıkaracağı istihdam ve gelir imkanları ile verimlilik artışı, teknoloji transferi gibi kriterler de dikkate alınmaktadır.

Yatırımcı vizesi için süre kısıtı belirlenmemiştir, ancak her 3 yılda bir yapılan yatırımların bilançosunun sunulması ve gelecek ile ilgili yatırım planlarının verilmesi gerekmektedir.

Yatırım vizesine aşağıdaki belgelerle birlikte Brasilia'daki Göçmenlik Koordinasyon Merkezi'ne başvuru sahibince veya vekalet vermiş olduğu avukat tarafından başvuru yapılabilir. Bu sürecin bir avukat tarafından yerine getirilmesi elzemdir.

- Başvuru formu
- Vekaletname (Başvuru sahibi yurtdışında ise bulunduğu ülkedeki noter aracılığıyla vekalet verilebilmektedir)
- Yatırımın yapılacağı şirkete ilişkin belgeler
- Yatırım miktarını gösteren Merkez Bankası kayıtları
- Göçmenlik Merkezine ödenen verginin makbuzu
- Başvuru sahibi firmanın geçmiş sene içerisinde ödemiş olduğu vergilere ilişkin belge
- Yatırım planı (Yapılacak yatırımın detayları hakkında bilgi)

⁵⁸ https://www.in.gov.br/materia/-/asset_publisher/Kujrw0TZC2Mb/content/id/867731/do1-2017-12-08-resolucao-normativa-n-1-de-1-de-dezembro-de-2017-867727

- Adli sicil belgesi (en geç 3 aylık)

Seyahat Vizesi

Umuma Mahsus Pasaport hamilleri anılan ülkeye yapacakları 90 güne kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

Hizmet, Hususi ve Diplomatik Pasaport hamilleri anılan ülkeye yapacakları 90 güne kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

Çalışma ve Oturma İzinleri

Yabancı bir çalışanın Brezilya’da çalışma izni alabilmesi için, Brezilya’da yerleşik bir firma tarafından istihdam edilecek olması gerekmektedir. Çalışma izni 2 yıl süreyle verilmekte ve uzatılabilmektedir.

Yabancı bir kişiye çalışma izni verilebilmesi için, özel bir yetenek veya iş becerisine sahip olmak, verimlilik artışı sağlamak, teknoloji transferi yapmak veya kaynak aktarımı yapmak suretiyle Brezilya’nın ekonomisine katkı sağlaması gerekmektedir.

Yatırım yapan yabancı firmaların istihdam edeceği her bir yabancı yönetici için minimum 150.000 real tutarında yatırım yapmış olması ve şirketin kuruluşunu veya yabancı yöneticinin, işe girişini takip eden iki yıl içinde en az on adet yeni istihdam yaratılması gerekmektedir⁵⁹.

Uzun süreli vizeler ile ilgili bilgiler Brezilya Çalışma Bakanlığı’nın (<https://portaldeimigracao.mj.gov.br/pt/nav-quiada>) internet adresinden hazırlanmış olan vize-çalışma izni kılavuzunda bulunmaktadır. Yatırım yapan yabancı firmaların yabancı işçi çalıştırmak için gerekli olan şartlara ve prosedüre ilişkin bilgiler de yer almaktadır.

Çalışma İzni Rehberi: (<https://portaldeimigracao.mj.gov.br/pt/informacoes-gerais>) (Portekizce)

Kaynak: T.C. Sao Paulo Konsoloslugu Ticaret Ataşeliği

⁵⁹ https://www.in.gov.br/materia/-/asset_publisher/Kujrw0TZC2Mb/content/id/867731/do1-2017-12-08-resolucao-normativa-n-1-de-1-de-dezembro-de-2017-867727